

A.K.
1917

J. KAHRLINSCH
**WAHÑEESCHI
KURSEMĒ**

J. A. KUKURA
ISDEWUMS

Malša 85 tap.

Apjād

Pehdejā saikā muhsu rakstneezibā naw parah-
dijees neiveens leelaks un pla-
schaks literarijs darbs is muhsu tautas dzīhwes un
pahrdzīhwojumeem. Neschaubos, ka leelu intresi pee
laštaju publikas eemantos muhsu eezeenito rakstneeku

J. Aluratera un J. Kahrslina

romans

,Hur Daugawa waid“

Schi romana weeta nentia is pehdejo gadu notikumeem
un latweeschu zeeschanam un zihnam sawā džimtas jemes
stuhri. Redjamu weetu eņem Latv. Strehlnieki un
wian waroniqās zihnas. Romans nahks pahrdoschanā
julija beigās jeb augusta sahnumā un par tā išnahlē
šanu tiks publizets laikrafsstos.

J. A. Kukurs.

Grahmatu išdewejs un tirgotajs,

Rīga, Marijas eelā 12.

Peterpils, Гороховая 64.

FB.1-

—
9
—
212

Wahzeschi Kursemē

Wehsturisls slizejums, or dandseem fotogra-
fiskeem uņehmīmēm, no J. Kahrliņa, ar
Dr. phil. P. Sahlīša eewadu.

Setnis

1. Kāl ab schi grahmatina karaſtita?
2. Kadehk
un lahdos apstahklos Kursemneeli ostahja
šauu ſemi?
3. Kā piet eedſihwo aje m iſtu-
rejde wahju ſirotaji un lahdos "dihwainib. s"
iſwirſijas reiſe ar teim?
4. Kāhd ir dſihwe
tagadejā Kursemē: a) Vahrvaldiba; b) Nauda;
c) Saīmneeziskā dſihwe; d) Skolas; e) Druka-
tais wahrds.
5. Waj Kursemi wahzeschi grib
paturet ari pehz kera?
- 6) Kā mums flakto
ſem wahju juhga?

X. A. Auſuro, opgabdnecziba.
Riga, Marijas eelā 12, Peterpilī. Gorohovaya 64.

Part. 64.

L. V. R.

No.

In.

z s i b o

0305031048 18

jaB

Drukats Weisbruta drukatavā, Petrogradā
1917.

Gewadam.

Kurjeme ir latwēschu seme,
Latwēschu seme! winai jāpaleek!

Mihlestiba ir dījina, radoschs spehks. Wina war buht redsiga, bet war buht ari neredsiga, tumšcha dījina, kas wehl nepahrreds, pilnigi nenojausch mehrki, pehz kura teczas. Mihlestiba, dīsli ūajusta dīmtenes mihlestiba, bes ūchaubam, wadijnē autora ūpalwu rafstot „Wā h z e e ū ch i K u r j e m ē“. Winsh to nosauz par wehsturisku ūkizejumu. Kahdā mehrā tas buhs wehsturiski pateess, to rahdis nahkotne, kad pehz kora nokritis un iſgaitis aisspreedumu pliwiurs, kas tagad dauds ko oisfeds un leids mums leetas ūaredset pateesibā, kahdas winas ihstenibā ir.

Gruhti tagad no awiſchu ūinam, zik pateesas winas ari neiſliktos, iſlobit pateesibu. Parahdibu un notikumu pareiſas ūapraschanas un ūinaschanas labad wajadſigs paſiht ari winu zehlomus, kas taisni tagad nereti apſlehpri. Autors pehz eespehjas ir zentees ūeſlatitees pateesibā. Dīmtenes mihlestiba ūinam ari ūche ir biſuse ūekarahditaja. No dīmtenes mihlestibas weedokla winsh luhkojis atraſt un rahdit to ūelu, kas pehz ūina domam tas ihſtais un wedpee labklahjibas un laimes.

Teesa, ka ūaudetais diwkaſrt mihleſch. Bet waj Kurjeme mums ūaudeta? Wina ir latwēschu ūeme un paliks latwēſch u ūeme, zik gruhti mums ari nebuhtu jazeſch. Naw wairs ūee ūaiki, kur kahdu tautu war uſ ūifeem ūaikeem iſklihdinat un iſkaſit pa ūisu ūaſauli, ka tas ūenotnē ūotika ar ūchihdeem un atnemt winai ūas ūemi. Kahds ari nebuhtu Kurjemes ūiktenis, ūai nahktu kas nahkdamis, Kurjeme ir un paliks latwēschu ūeme. Nekahda wara latwēſchēm newar Kurjemes atnemt. Bahrees aſhainais ūarsch, beigſees ūchauſmiga tautu ūihna un mehs, latwēſchi un ūiti, kas waj nu aif ūaba prahka, no brihwas gribas, ūamudinati no ūairakstu ūalsteem jeb waj ari ūpeefti atſtabjuſchi dīmteni, greeſiſmees

atkāl atpakał us dīmteni. Sinams ne wiss atgreesīsēs. Daudsus
ħegs salas welenas un wiñu ajs wairs neredsēs atjaunotās Lat-
wias. Daudsi buhs ari us eschin-s nolikħi sawu galwu farga-
dami sawu tehwu semi un labak adewuħi sawu galwu nelid
sawu tehwu semi. Daudsi ari paliks paħchi no laba prahha fwe-
ħumā, kui tee buhs iżżejkus ħażi jaunu dīħovi un eedfihwoju sħeħes.
Ne wiss Israela behrni atgreesas no Babelez us Jerusalemi un ja-
jau tas notiħa pee juhudu tautas, kuraeji Jerusaleme bija w-faċ-
zentrals, tad bej schaubam ari daħla latweeschu paliks fweħumā.
Bet leelaka dala, jazer, atgreesīsēs us Kursemi un zitur atoħak.
Sainnikeem, wiż-pahri ġemes un mahju iħpaċċħeekem n-eħad dox
apstaħħekk nebuhus pat praksi kli neatgreesīsēs. Dīmtenē, sinams,
dauds kas buhs ispostits un iż-żekk ġieti, buhs gruhti eefahkt
dīħwot, truhks wisa ka, bet latweeschu energija un iſturiha wiss
pahrwarès un wiss atkal no jauna uſſels un uſplauks. Lihgo sees
dīmtenē atkal kuplas, biegħidha dруwas. Tikai nesaudet duħschu un
staħtees wi-seem pee dīmtenes atja-nosħanas darba! Schis tas ja-
ar' ir-fahkti darit. Ar preku a-xwejinam a schai finn Rigas Lauk-
ħamme lu Zentralbeedribas darbiba un jo fejniski atfihnejama un
atfihstama „Jaunlopu Audejxħanas Nodakas“ wadit-ja, agronomu
K. Ulmani energija, ar kahdu tas feħrees pee darba un fapraktika.
Iahda parahdas wiñna darbibà jaunlopu eeaudjexħanas finn. Nai-
ħalikas ir-wajadsgas un to eeaudjexħana un eegħi aħħana praxis
dauds daiba un puħlu. Labi, ja schis darbs tikk is-arits sistema-
tisti un ar fapraktiku. Us agronomu K. Ulmani meħs wara-
raudsīties ar pilnigu uſtizibū. —

Loplopiba Kursemē prekejha lara atradās us reti augsta staħ-
wokka. Wiñna bija kursemnekk lepnus. Kas tee bija par lee-
leem un fläistern lopu bareem! Kursemnekk wareja us wiñneem
teħscham buxt lepni. Kdha fassħaudas wiñna fruhtis un fappexja
wiñna fid-dis, kaf bija jaredi, ka iċċee fläistee lopi teek iż-niħżinati,
zelha nowahrġi un eet bojja! Sapraktigi riħkoj tees īelu daħlu wa-
reja tgħaliex un usturet, bet ne kursemnekk wainojami, ka tas ta-
nenotika. Wiñna wara tas nestahweja. Dauds kas wareja notiħ
un buxt zitadi, labaki, bet welti par to wairs gaustees, jo kas no-
tiħiżiż un kaw is-niħżinats tas ir-iż-niħżinats un nelħadha wara
ta wairs newar padar t-par nenotikusħu. Wiss, kas mums
at-leek, ir-radit weġa, iż-niħżinata un is-
poštita weetā koo jaunu un labaku.

pee labas gribos to droschi ween ari warešm. Ja zits zitam palihdsešim un apšinaſimees, ka eſam weena tauta, weena leela ſaime, tad nekas mums nebuhs neeſpehjams. Widſemneeli daudſ warēs palihdſet. Wini uſdewums ir augſte, wiſu peenahkumis leels. Kaut wiſi iſrahditos wiſi ſchā leela peenahkuma zeenigi.

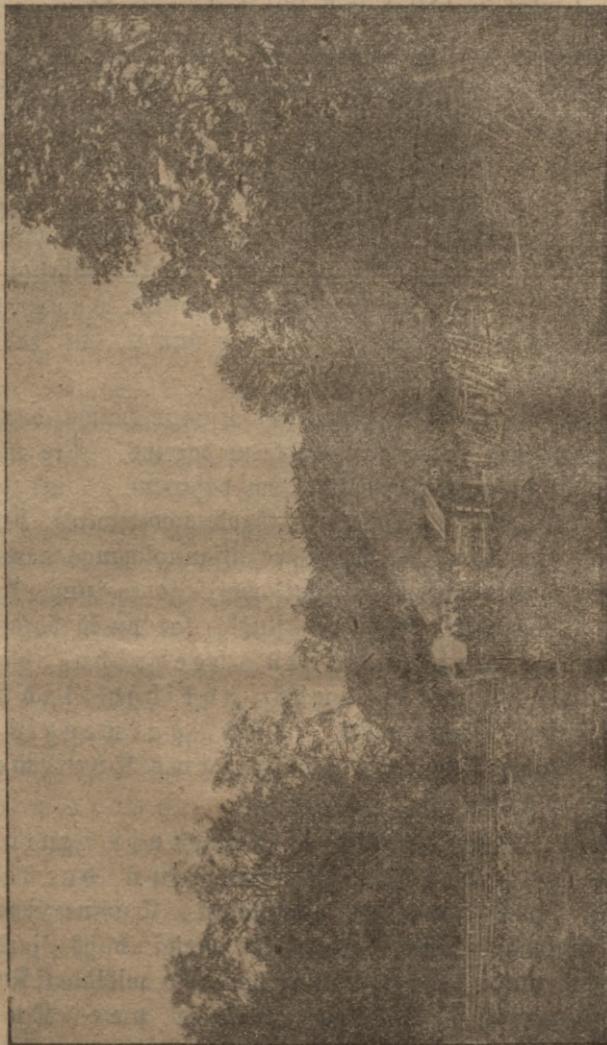
Wiſgruhtaki un gauſaki ees ar lopu eeaudſinaſchanu. Bet kopejeem ſpehkeem ari tas buhs weizams. Ne tilk gruhtti buhs ar ſemkopibas ričku eegahd ſchanu un pat ar jaunu ehku uſzelschanu.

Jadomā, ka ſemkopibas daikti un ehkas nebuhs tahdā mehrā iſniližinatas, ka m hs to ſawēs baſchās eedomajamees. Genaidneela intereſes naw ne uht to iſpoſtit un iſnihjinat. Gluſchi otabdi. Wina intereſe ir ehkas taupit, maſchi naſ ſaudſet, laukus lahrtigi apſtrahda. At'apjotees eenaidneeks, ſinams, poſtitu ko ween war, bet, ja atkahpſchanas n. teek ſteidſigi, tad war iſnahkt, ka jadomā par zitam leet'm un ne par poſtiſchanu.

Bet lai nu ar to ka: Kurſemes atjaunoſchanas darbs ir wiſodā ſiač ſteidſams un wiſeem ſpehkeem darams. Pee wina wiſur ſirnas rindās jaſta jaſ kurſemeenekeem paſcheem. Wini gan tagad iſlaſti un teem gruh'i ſchā ſeetā tagad apweenotees, bet leelakas organiſazi as, kaſ ſeras pee Kurſemes atjaunoſchanas darba, lai neoijmiſtu, ka wiſam, zil ween tilai war, japeeaijina kurſemeeki flaht, jo kurſemeeki wiſlabaki ſindas, kaſ un ka darams. Bet, zil ſekmiga ari nebuhtu beedribu darbiiba, galu galā ta tilai buhs palihgga lihdselliſ, wiſs darba ſmagums, wiſs galwenais darbs to mebr buhs darams un weizams Kurſemes ſemkopjeem paſcheem.

Ihſtee Kurſemes atjaunoſtaji galu galā buhs wiſas paſchas ſemkopji un darba ruhki. Wini paſchi buhs Kurſemes atjaunoſtaji. Saimnežibas ir it ka atſewiſhki indiwiidi. Wiſas atjaunojoſt weenā buhs jarihlojas ta un otrā atkal zitadi. Ka ihſti ſurā weetā to wiſlabaki ſindas paſchi Kurſemes ſaimneeki. Weena leeta pee Kurſemes atjaunoſchanas ir nepeeze eſchama un ta ir nauða un atkal nauða. Par to ir ja ga hda un wairak neka lihds ſchim. Muhiſu ſemkopji ir ſaprahtigi un praktiſki. Ja wiſeem tilai netruhktu nauðas, tad wiſi, ſamehrā

Lehti un ar mās lihdsekļem atjaunotu ūgas
saimneegibas. Prahta un energijas netruhīst, truhīst tikai
naudas. Naudas jautajums tāpehž ir wiššvarigakais un steidza-

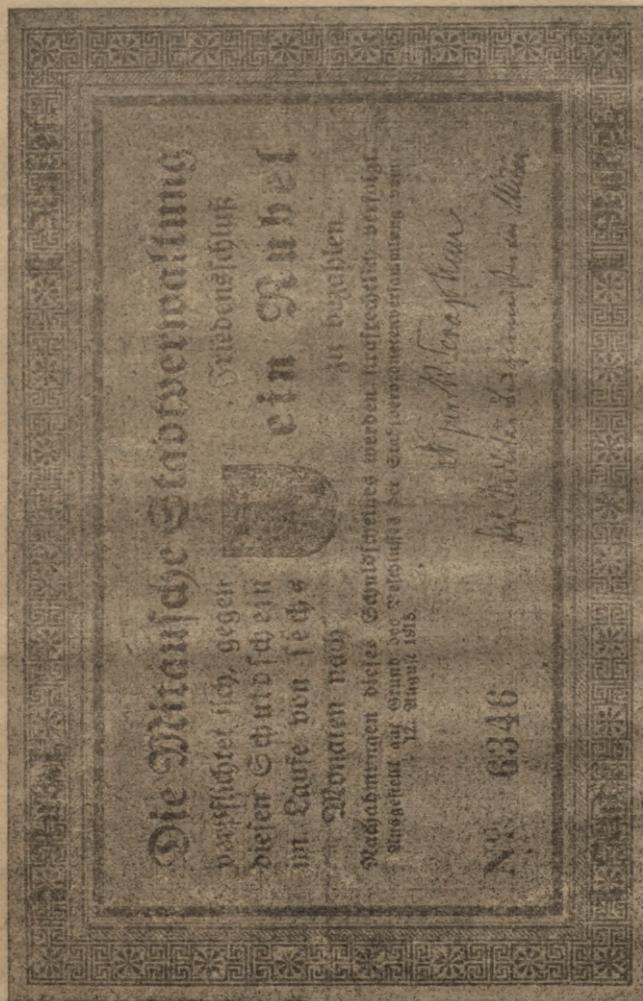
Lihpīsa Rūsemeš laufu matja.

matais. Ja, kur nemt naudu, zēkas jautajums. K ur ķitur,
kā taisni tur, kur mums vīnu peenahķas
dabut. Mums peenahķas un mums ja da-
bun pilni atlīhdība par wīseem muhſu ū-

deju m e e m! Generalgubernatora, Kurjemes gubernatora un
žitu augstu ūngu žirkularos mums apsolija pilnigu atlihdsibū par
it wiſeem ſauđejumeem. Bitadi tas ari nemaj newar buht, jo
ſauđejumi weenlihdsī jaze eſch wiſeem walſtſ
eedſihwotajeem.

Bet wiſa ſauđejumu atlihdsibas leeta ir eegrimuse kā purwā.
Wina jadabun no ta atkal laukō. Mums apsolits pilnigi atlihdsi-
nat par wiſeem ſauđejumeem. Bet tagad atlihdsina tik i par to, kas
iſnihzinats un iſnihzinats teeschi uſ waldibas pauehli. Agrafos
žirkularos leetu tā nenostahdija, winos runa par it wiſu ſauđejumu
atlihdsinachanu. Tā kā leeta tagad nostahdita, tad reti kāds ko
dabūs un leetu iſſpreeschana pa daudſajām komiſijam vroša pahrač
ilgu laiku. Ja tā turpinasees, tad Kurjemes ſauđejumu leetē ne-
iſſpreedis gabu desmitos un veidſot tur tikpat neka nebuhs. Mums
japecturas pee ta, kas mums ſolits un jaþraſa ſawz peenahku ngl
Lihdschinezee ſauđejumu atlihdsibas nosazijumi buhtu pa na igi
pahrgroſami un paplaſchinami. Ir tatkhu weenalga, waſ ſehjumi
iſnihzinati waſ ne, mehs tak wianu neeſam plahwuschi un rafchu
eewahluschi, bet to zaur kara apštahkleem un ne aif muhſu wainas
efam ſauđejnschi. Lihdsigi tas ir ar wiſeem ziteem ſauđejumeem.
Saudejumu atlihdsibas leeta ir taiñni wa i
dsihwibas jautajums. Ja ſauđejumu atlih-
dsiba notiktu drihj un taħda apmehrā, kā
ſolita, tad Kurjemes atjaunoſchan a pawi-
ſam tik gruhta nebuhtu. Muhſu ſemkopji tad to
ſamehrā paſchi it weegli weiktu. Muhſu walſtſdomnee-
keem ſauđejumu atlihdsibas leetā buhtu
ſperami nopeetni ſoli un energiſki jaaiſ-
raħda uſ pilnas ſauđejumu atlihdsibas ne-
peezeſchamibu un ſteidſamibu, jo no tās
pa galwenai datai atkaras ſekmiga Kur-
jemes atjaunoſchan a. — Tas pats jadara ari wiſeem
ziteem, kam tas eespehjams. Kad runa par ſaimneegi bu
atjaunoſchanu, tad jaaiſraħda uſ to, ka
ſaimneegi bu atjaunoſchan a eespehjama pil-
nigi tikai tad, kad ſteidſigi atlihdsina
par ſauđejumeem pilna mehrā. Ne ubagu
palihdsiba mums wajadſigo, bet tikai pil-
niga wiſu ſauđejumu atlihdsiba! Par ſau-

dejumu pilnigu atlihdsibu gahdajot un pež
tās prasot, energiski un neatlaidigi, meh̄s
liids ar to ari gahdasim par Kursemes
atjaunoſchanu.

Wahzeſchi ſtaſta nauda ſelgand.

Broschuras „Wahzeſchi Kurſemē“ autors iſſakas
la wahzeſchi ari pež ſara gribot Kurſemi patureti, jo no lahda
ſvara Wa:zīai eſot Boltijas eekaroschana, to leezinot ſtarb zitu
paſihſtamā wahzu publiz ſta Norbacha jaunisnahkuſe grahmata

"Russland und wir" (Kreewija un mehs), daschi raksti nopeetnajā wahzu ščurnalā "Preussische Jahrbücher, kuru redigē profesors Dellbrückts. "Wahzu turigās un waldoščas apindas", ūka rulſta "Wahzeeschi Kursemē" autore, "ir weenojuščas Kursemi paturet par latru zenu. Wahzu armijas lauschos uſ Baltiju ne tikai aſ strategisleem, bet ari aſ politiskeim ecmesleem, proti, tai palistu te uſ wiſeem laikeem. Echis eekroshanas programas maksimums ir — wiſa Baltija, miņumis — Kurseme un Riga". — Wiſs war buht. Gribet war daudz ſo. Bet galvenais, ſo war panahkt. Ka Wahzijā ir d audzi, kas lobpahkt wehletos e karotās ſemes paturet, par to newar buht ne maſalo ſchaubu. Walzija ir beechi apdīh-wota ſeme, kurā zaurmehrā uſ weena kwadratkilometra dſihwo 120 eedſihwotaji, Sakkjā pat pahri par 320, kamehr Latvijā (Kursemē, Vidzemes latweeschu dolā un Latgalē) zaurmehrā tikai ap 40 un Kursemē pat tikai ap 30 eedſihwotaju uſ weena kwadratkilometra. Austrum-Prūſijā dſihwo uſ weena kwadratkilometra ap 60 eedſihwotaju. Wiſa Latvija, Lotgali lihdſeeſkaitot, ir ap 63,300 kwadratkilometru (ap 55,600 kwadratverſtes) leela, ar kahdeem $2\frac{1}{2}$ mil-jona eedſihwotajeem.

Apweenotā Latvija, redſams, ir nairak ſā diwreis leelaka par Belgiju, kurai ir 29,455 kwadratkilometri, leelaka ari par Holandi, kurai 34,186 kwadratkilometri, taħlač ari leelaka par Daniju, kurai 38,969 kwadratkilometri, par Schweiziju, kurai 41,298 kwadratkilometri un bes tam wehl leelaka par daschu labu zitū pat staħwig u walſti, ſā peem. par Melnfalni, kurax kahdas ſeſħaš reiſes maſaka par Latviju. Kurseme ween weena pate ir tikai nedaudz maſaka par Belgijas krašta walſti. Kurseme ir pawifam 23,747 kwadratverſtes leela. No wiſas Kursemes platibas — 2,474,000 deſetinam ir apm. 670,000 deſetinas aramas ſemes, to starpā ap 400,000 deſetinu ſemneeku mahju un ap 270,000 deſ. muiſchhu ſemes. Nederigas ſemes (purnju, tiħru ſimiltaju) Kursemē ir 207,000 deſetinas. Pahrejo daļu eenem meſchs (apm. 626,000 deſ.), kruhmaji, atmatas u. t. t.

No wiſas Kursemes — 2,474,000 deſetinam — muiħħnekeem ween peeder 946,000 deſetinas, tronim 525,000 deſetinas un ſemneekem tikai 898,000 deſetinas. Muiſchhu ſeme iſdalita starp kahdām 510 muiſcham un peeder kahdeem 485 muiſchnekeem, tronu ſeme iſdalita starp kahdām 200 muiſcham, bet ſemneeku ſeme kadalita kahdas 24,000 ſaimneezibas. Kursemē 585 muiħħnekeem

tā tad peeder $\frac{1}{3}$ — $\frac{1}{2}$ no višas sumes, kas jaurmehrā ištaisa uſ katu no ſcheem 485 leelgruntnekeem apm. 2000 deſetinas. Bīk leelas diſčas muſčas, to mums rāhdī Dundaga, kura kahdas 63,132 deſetinas leela un tā tad lihdsinas Wahzijas firſtu waj pat.

Vecpaja pilſtebas nauda. Pehā wahzu lihdoas paiftante,

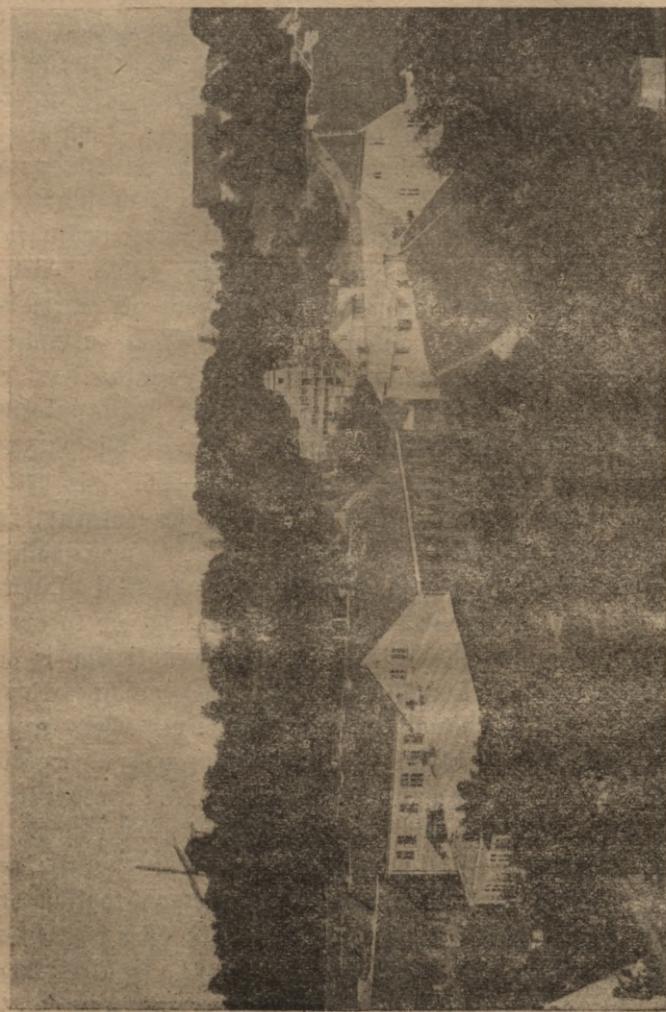
herzogu n alſtim. Kahdos paradiſiskos apſtaikos lihdi. ſchint diſh-wojuschi wahzu muſchneeki, to redsam, ja eewebrojam, ka Wahzija $\frac{3}{4}$ no višas sumes ir ſaſtaldiia ſaimneeziņas, kuru ſumes ga-

bali nepahrsknes 100 hektaru (90 desetinu) un tikai $\frac{1}{4}$ ir isdalita starp saimneez van, kuras leelakas par 100 hektareem (90 des.). —

Ta eewehro am Baltijas ihpatn jos apstahkus, mehreno, welsigo klimatu, Kurfmes semes labumu, samehrā māso eedsihwotaju skaitu, eedsihwota u pa rak lehno wairoshanos, juheras tuwumu un zitus, tad mums sprotana wahzu tikkosh in i pehz Baltijas, it ihpaschi pehz Kurfmes in Rīgas. Wini pec tam ari wehl atsanazas us to, ka schis sems kahreis winee u peederejuscas un ka wini tas kultiwejuschi. Wahzi ai, eewehr jot tas eedsihwotaju skaita leelo wairoshanos, ir wajadsigas kolonijas un Baltija, pateizotees tas samehrā masajam eedsihvota u skaitam u i it ihpaschi eedsihwotaju masajai wairoshanas spehjai, tai it labi noderetu kā kolonija. Latweesch stahwo lis bes shaubam buhtu gruhts. Bet leela dala Baltijas we l nemis naw wahzu rokas un ari Kurfemi wehl neouht newar usikatit par galigi eekarotu. Wiss atkaraeses no meera lihguma. Wahzijā paschā ari tautas leelaka dala ir pret latru eekaroshanas volitiku, ka tas redjams no sozialdemokrati partijas wadosu un preses istureshandas. Ari da dsi wahzu atklahibas darbeneeki, jinatau wihri un pat walstswihri ir pret jaunu semju eekaroshan i Eirovā. Ne tik vauds ai ta eemesla, ka wini atsichtu jaunu semes gabalu peeveenoscha u par newajadsgu, bet wairak ajs basham, ka ja in is peeveenoshanas tikai fāzeltu un usturetu eenaidu walstju un tautu starpa un lihds ar to brunoshanos un raditu jaunuz kārus. Wahz i sozialdemokratija ir princiela pretineze wahzu kolonialpolitikai, kā tas gaifchi redjams no Karka Kautska u i zitu sozialdemokrati raksteem. Bet neskatoees us wišu sozialdemokratis un zitu pret stibu, wahzu waldiba, ja ween tikai waretu, Baltiju, itihpaschi Kurfemi, kura jau to rokas, labpraht peeveenotu pee Wahzijas jei waj ari no Leetawas, Kurfemes raditu ihpaschas walsticas, kaprotans, sem winas eespaida, kuras lai noder tu kā ajsarga walnis pret slahwu toutibu bangam. Leischu latweesch u semem widū starp slahwu un germanu pasaulem ir miljiga nosihme un turpmal ta buhs taisni grandiosa.

Loti interesntas ir sinas, kuras broschuras „Wahzeeschi Kurfemē” au ers mums pasneids nodala „Ka da ir dsihwi tagadejā Kurfemē”. Peevilzigi kahrtā muhs eepasihstina ar wahzu eewesto pahrvaldibu, wazdu naudu, tagadejo sainmeezisko dsihwi Kurfemē, tureenes šolam, awišchneezibu un grahamatneezibu. Ka wahzeesch

veutalam wahrdam peegreesis leelu wehribu, to jau waeja paredset. Winu interesē bija ar prese, krofchuru, kalendaru palihdsibū darit eespaidu us lauschu prahku un wiros modinat uftigibū un ūmpatiiju us wahzeeschcem, wišmas luhkot panahkt to, ka Kursemē palikuſchee

Galit

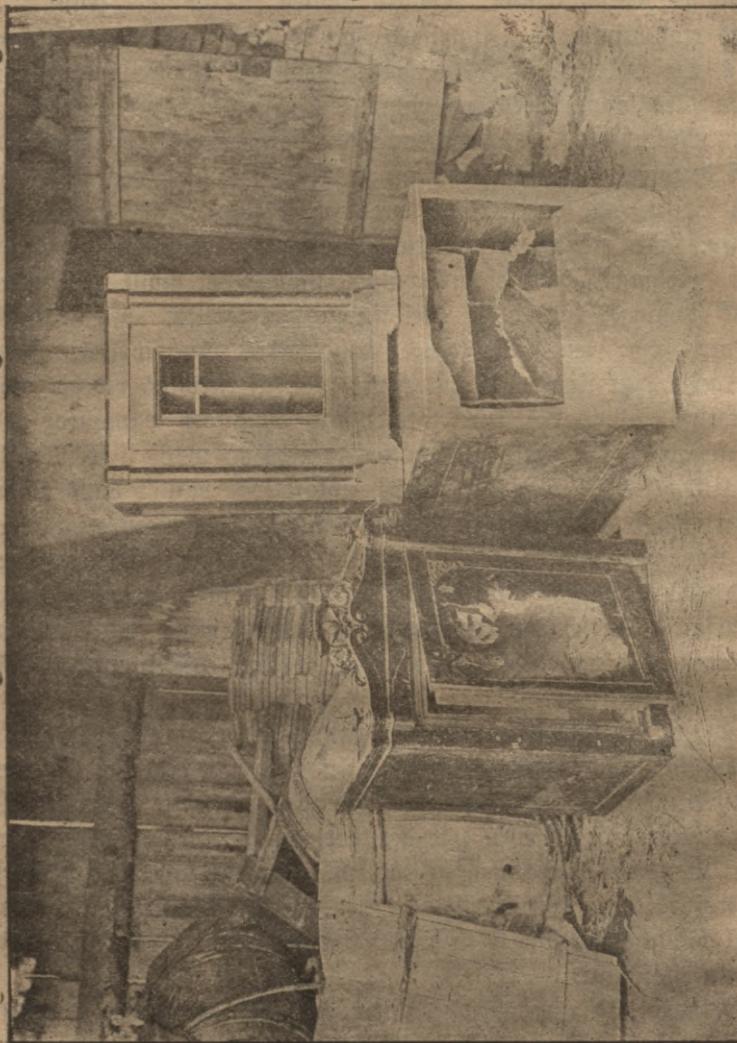
eedsthwotoji — latweeschi, leischi u. t. t. nōisturetos naidigi, bet wišmas neutrali. Drukatum wahrdam alasch ir bijis un ir leels eespaids. Winā peemihit it ka kahda burviga wara, kas faifta un valdfina, ſpeesch pahrdomat un pahrleezina. Tapehž ari wahzeef, i

ar wineem peemibtoscho energiju tuhlin pebz Kursemes eenemchanaas sahkušchi isdot laiskrastus, broščuras, kalendarus u. t. t. Zelgawā, kā autors fina pastahstīt, isnakl 4 awises: weena wabzu, diwas latweschu un weena leischu. Wahzu awises „Mitausche Zeitung“ redaktors Stawenhag ns, kürsch 1905. un 1906. gados wiſadi rihdija un zehla neustizibū pret latweescheem wispahri un atkewiſchķīm personam ihpaschi. Mostahjees lojalitates un trona ūrga lo, wiſch toreis wiſadi denunzeja latweeschus un prafija, kā „dumpeneekus“ drālonisti ūoditu. Weena barona weetā nājadseja pakahrt wefelu duži Kalnīnu. Nu wiſch ir nometis masku un parahdas ūavā iħstā weidā. Zelgawā latweeschu walodā iħnakloščā awise „Osintenes Sinas“ nosauzot latweeschu peekeršchanos Kreewijai par talkħdm ilusijam — žapneem. Nedjams, laħds gars wiñā walda. Interesanti ari dabut finat, kā mahzitaj Fr. Bernewitzs red. ġe „Laika grahmotu“ (kalendaru), kürā latweeschus tehwisħkli pamahzot nekur nepahrsteigtees un ūħċais biħstamos laikos us matā iſpildit wahzu pawehles. Pa kuldigas aprinki rihlojotees paſiħtamais Silvio Broederichs, kürsch no 1905. g. paſiħtamais kā latweeschu eenaidneels, kürsch teem ūgħadajis dauds zeesch inu un behdu. Stawenhagena un Broedericha wahrdi latweesha austi kien kā posta un nelaines weħstneschi. Kursemē palikušhos latweeschos wiñi gan newares modinat ūmpatijsas juhtu pret wahzeescheem. Winu wahrdi radis weenigi antipatiju.

Peewilžigi autors stahsta par pahrwaldibu, naudu, skolam un fainmeeziflo džiħwi Kursemē. Lauku apstrahda schmai Kursemē wahzeeschi, kā tas bija ūgħadams, peegreefušchi leelu weħribu. Par lauku atmata atstahħchanu pat draudot administrativer ūods. Darba spehka Kursemē paſħā nepeeteekot un to tapebz fuhtot no Wahzijas Gewehrojot lauku apstrahda schann, jozer, kā fainmeezibū atjauno-ſchinai bijuschee fainneeki wħi tur atradis dauds wajadsgu darba rihku un maschinu.

Nodatā „Kā mums klahbos sem wahzu juhga“ autors spilgtas krahħas lužlo teħlot to postu, laħds tad buhtu, kās efot redjams un weħrojams no kahda Ottona Richarda Tannenberga darba „Groß Deutschland“ (Leel-Wahzija). Sem wahrda Otto Richards Tannenberga slehpjotees kahd: „ahzi jaż-zalet s-wiħri s-unk faddejha ari wina pro ekta ewt“ lata ms par wahzu waldibas ap-rindam wiſai tuwu stahwoschu un wiñi iħvesħana efot ūgħadama

Kursemneeku dīshwē, ja wiñu jeme ari turpmāk paliktu jem Prūšijas junkuru n iršn aldibač. — Warežu bult, ja paliktu jem Prūšijas junkuru n iršn aldibač. Bet wehl Kurseme nau galigi pē-

Gateneefu Šķubji-Ālijdemu latte pēž wažau etnogrāfijas pirmoreiži.

weenota. Muhsu bataljoni waronigi un pašchaisleedīgi, kā ķenatnes warona Leonida pulks aizstāhweja Termopiļus, aizstāhw Rīgu un Daugawas krašus. Mums jazer un mehs zerešim, ka wiñi išlausis un sagahdās atpakaļ zetu uz Kursemi. Bet kahds ari ne-

buhtu tagadejo asinaino un ūchaūmigo tautu zīhnu gala išnah-
kums, kā winas ari nebeigtos, jem Prūſijas junķuru wirswaldbas
Kurſeme nenaħks. Tas ari buhtu pahrač tragiski. Tannenberga
ſchowonistiskee ūpnu tehli paliks tikai ūpni. Par to newar kō
ſchaubites. Tagadejā karā wiſas karojoschās walstis apgalwo, kā
winas karō preekſch maſo walstiu un tautu atſwabinoſchanas un
brīhwibas. Lai tas nu buhtu kā buhdams, lai nu winas karotu
tikai preekſch tautu atſwabinoſchanas no ūawa kaimina jeb waj ari
preekſch atſwabinoſchanas no ūewis paſchas, tagadejais karich tomehr
radis leelas wehrtibu pahrwehrtibas. Nekur nepaliks tā, kā bijis.
Milſigee upuri, kō tautas neſuſchas, newar buht un paliks
welti nesti.

Wijur ūgaidamas leelakas tautu teeſibas. Pahrgroſibas
tautu dſihwē, to atteezibās un ūatiksmē buhs milſigas. Mums
gruhti ſew preekſchā ūachditees, ūas wiſs bu's un war nahlt.
Wahžija pehz kara iſſatiſees dauds zitada nekā ta bīja vreekſch
kara. Tautas wara augs un teeſibas paleelinaſees. Lihdsigi tas
buhs ari zitur. Laika ritenis ūahžis greeſſees tautu apweenofchāndas
labā. Winſch uſ to paſchu puſi greeſſees tahtlač. Tee laiki, kur
weena tauta otru kalpinaja un apspeeda, heidsas un aust tautam
jauns rihts. Buhs ūaista, gaſſcha ūaules deena. Tautu apweeno-
ſchanas un paſchwaldibas laiks jau eefahzees. Tikai nepagurt un
neſaudet duhſchas!

Kurſeme ir latweeſchū ūeme un par taħdu ta
ari paliks. Wina nedriħft palikt par zitu, kā
ween latweeſchū ūemi! Mehſ ūsam pažeħluſchi ūawu rolu
winas aiffahweſchanai, lai wina nenogurſt! Ja dſihwibas neſee-
doſini, kā zitadi dſihwibu mantoſim? Kad mehs, kā tauta, buhſim
paſchi ſew uſtizigi, tad mehs dſihwoſim. Likenis muhs ir noſta-
tijis pēe juhrs, labā ūemē ar meħrenu, weſeligu klimatu un ūarp
diwām leelām tautam. Muhsu uſdewuums un naħkotne ir leeli, ja
tikai mehs paſchi to apſinanees un ūsam ūawa leelā uſdewuuma
zeenigi. Mehſ ūsam kā aiffarga walnis ūarp diwām leelām tau-
tibu juhram, no kuxām neweena newar wehletees, lai aiffarga
walnis iſnithift. Wina paſchu intereſe ūcho walni ūaudjet un ne
poſtit. Bet lai nu ari ūchā ūinā buhtu kā buhdams, tautas ir at
moduſchās un ūahžicas dſihwot ūawu iħpatnejju dſihwi. Winas
jenſchas opweenotees un attiħħit ūwas iħpatnejjas garigas un ma-
terialas ūpehjas.

Vijs tas ir eewe hrojams īpehīka faktors, ar kuru jarehīnas un kuru newar ignoret. Ne uſ ūlpi bu, bet uſ pāſchwaldibū wed tautu attīstibas zelſib.

Seehora atmosfāra "Baltijā.

Autonomas nazi onalas valstis un schīdu valstju ūveeniba ir tagadnes un nahlotnes loju ieg. Baltijas ģeografiiskais itahwoklis un ekonomiskie apstaļki mūm̄ norāhda uſ Rēewiju. Mežs to ari pareizi efam ūpratušchi, pao ūl leezina muhsu waronigee batal-

jonī. Latvijas pašvaldība-autonomija weenibā ar Kreeviju. Nācī pašvaldības principa pamota išveidofīm un iškopīm fawu dīmteni. Nīstahvešīm wīnu, kā to tagad daram, arween. Dīmtenē par wīsu! Kurseme ir latweeschū seme un par latweeschū seme wīnai wībos apstahklos japaleek, par seme kūrā mehs fīwabadi un netrauzeti waram iškopt un attihstis fawas ihpātnibas, fawas garigās un materialās spehjas, nodibinat un attihstīt paschi fawu kulturu, fawas skolas u. t. t. Latvijas iħstee fāimneeki lai esam mehs! Vīna jau ir latweeschū seme un latweescheem lai wīna par wīsu miħlaka! Gaviledamas lai tautas straumes pehz kara pluhst atpalak u dīmteni pēe augsta un īweħta dīmtenes atħau-noschanas, išweidoschanas un iškoposchanas darba. Leels ir muħsu u sdebewums, leeli lai esam ari meħs paschi! Kurseme ir muħsu un muħsu wīnai japaleek!

Augschejais eewads jau bija nodots drukā, kād wehl Kree-wījā waldija zara wara, tautas īmala wehrdfibā un walsti bija taħdi zensuras apstahkli, kā inkwizīzijas laikos Spānijā. Iħpaċchi latweeschū zensuras apstahkli Peterpilī bija taisni schaußmigi. Des-potiskā zara wehl despotiskakē zensori bej scheħlastibas strihpoja latru brihwaku, wiħrischikigaku wahrdu un taħdejadi audsinajha lih-dejus un Kangarus. Ko Mlaqqarā un zitur zensura laida zauri tas Peterpils latweeschū zensoreem bija bihstams un noseeġums. Augschejais raksts, zik taħku tas bija fawenojams ar zilweka paš-zeenibu, finams, pehz eespehjas tika luħlots peemehrot apstahkleem, lai waretu parahditees atklaħtibā, bet ari ta tur daudj kas nebuhtu attauts. — Bet pahrgreesta stiħga driħs truhfst. Kreevijas eedsiħ-wotaju un tautu zeefchanu mehrs reiż bija pilns. Kā zara tumfha wara bija rotajus ēs nn rotajas ar atsewixxku zilweku dīħwibam un tautu lilteneem tā pat wīna ari saħka rihkotees ar Walstsdomi, aismirsdama, kā ta representē 170 miljonus, lai gan apspeestu un iħsuħktu, tomehr wehl dīħwlu buhtau spehku. 28. februarijs ir weħsturijska deena. Wīnā zara tumfha wara taisni iſaiginajha Walstsdomi pawehledama tai pahrraukt fawu darbibu taħda briħd kād wīsu spehku kopdarbiba bija nepeezeeschhami wajadsga. Walsts-dome pawehlei nepaklaussja, bet turpinajha fawu darbibu, jo negri-beja walsti gaħst postā. Tauta un karaspelks stahjas u Walsts-domes pu. Baru driħs ween wīsi atstahja. Ju 2. martā zars ir speests atsazitees no trona par labu fawam braħlim Michailam.

Bet Michails trona no zara nepeenem un no ūwas puſes leetas iſſekirſhanu nodod paſchas tautas rokās.

Uſ wiſpahreju, teeſchu lihdſigu un aiflahtu bals ūteſibū, pamata iſwehletā ſatverſmes ſapulzē tautai nu janoteiz, kahdu walſts formu wina grib: monarkiju waj republiku, kā ari jaiftaſhda ſatverſmes pamatlikumi.

Satverſmes ſapulzē ſaſaukſhana Kreewijā un uſ tīk demokratiſka wehleſchanu likumu pamata! Kas tahtas leetas un wehli drihs un tīk pehleſchni gan wareja eedomatees! Un tomehr tam tā wajadſeja naht. Wiſ ūjuto, kā ilgač tā wairs newareja buht un ka ūam bija janoteek.

Bet kā ſatverſmes ſapulzē mums nefs? Monarkiju, tīk zitā weidā jeb waj republiku? Negribetos tizet, ka Kreewijas tautas paſchas ūwi atkal gribetu pehrt un iſwehletos monarkiju, kura tās gadu ūintenem ilgi ūpeeduſe un bendejuſe. Mehš, latweeſchi ſaprotaſs, wiſ kā weens wihrs ſatverſmes ſapulzē balsosim pa labu republikai.

Jo brihwaka buhs Kreewija, jo brihwaka un laimigaka buhs ari Latwija. Žī ſatverſmes ſapulzē iſſozitos par labu republikai, kas japeenem, jo uſ tīk demokratiſka wehleſchanu likuma pamata wajadſetu dīmīt ihſti tikai demokratiſkai republikai. —

Ja Kreewijā buhs republikaniska walſtsforma, tad republikaniska walſtsforma buhs ari Latwija. Kreewija, jadoma, buhs demokratiſka federatiwrepublika un Latwija — republika-niſka walſts weenibā ar Kreewijas federatiwo republiku tāpat kā Schweizes kantoni ar Schweizi un Seemeļ - Amerikas Saweenoto Walstu atſewiſchķas walſtis, kā tahtas ar Seem. - Am. Sawee-notām Walſtim.

Autonoma, apweenota Latwija ar republikanisku walſtsformu! Brihwawalſts, republiko! Žī ūaldi tas ūlan!

Kā apspeeti wehrgi, besteeſigi ūemneeki, latweeſchi, eenaidneekam eebruhiot Kurzemē, behga no tās projam un iſſlihda pa ūlu Kreewiju ūeesdamii besgala dauds molu un pahrestibū. Daudus likenis noleezo, wini nobahleja un to meefas ūds ūweſchas ūemes welenas. Bet, kas iſtureš, atgreesiſees Latwija, brihwā, republianiſkā Latwija kā brihwī pilſoni ar wiſam ūilwela un tautas teeſbam.

Daudē kas, finams, dīsimtenē buhs išpostits, gruhti buhs sahēt jaunu dījhwi. Bet brihwas tautas rokas brihwā semē wiſu bes ūchabam weifs. Ūj wezajām drupam pazelſees ūtaltas ehkas, purwaji un atmatas pahrwehrtisees par augligeem tihruumeem un sah-lainām plāwam, laidari atkal pildisees ūkaiſteem lopeem, drūwas wičnot wičnos ūelta wahrpam un ūlehtis buhs pilnač ūelta graudeem. Ja apspeesta, besteeſiga latweeſcha rokas jau ūkurſemi bija iſweidojuſchas par ūemi, kas ūtahw ūf augſtalas kulturas pakahpes wiſā Kreevijā, tad brihwas tautas rokas brihwā semē ar republikanisku walſtsformu taisni radis brihnumus. Brihwā Latvijā dījhwoſ bagata, brihwa, laimiga tauta, ūkrai paſchai buhs ūwas ūkolas, ūtautſkolas, ūdus ūkolas un ūngtſkolas ūr wiſur atſlanēs iſloptas daikſlanigas latweeſchu walodas ūkanas, buhs ūawa augsta dailliteratura, mahkla un ūnatne. Ņeme buhs tā ūadalita, ūa wiņu warēs labi apstrahdat ar maſchinam un ū ūras raschot ūwaugſtalas raschas. —

Latweeſchu tautas labdaris, neaiſmirſtamais brihwibas ūkreis Garlibs Merkels ūwos rafstos latweeſchu tantu taisni iſtehloja it ū ūahdu idealtantu, paraugtauſtu. Kad buhs ūrituschas wiſas waſchas, kad iſklihdiz galigi migla, tad ari no ūilda ūalna ūuhkis ahrā nahks un atpaakal wair ūneatgreesisees, jo brihwibas ūaule ūpihdes Latvijā un tur mitis brihwa un darbiga tauta, ūkra buhs ūate ūungs un ūaimneeks ūwās mahjās, ūuverena un ūate ūawu ūikumu ūeweja un wiņu iſpilditaja.

Apweenota Latvija ar republikanisku walſtsformu ūeenibā ar Kreevijas federatiivo republiku, autonoma, republikaniska latweeſchu walſts, kas eetilpſt Kreevijas federatiivā republikā, ir ideals, kas tagad realiſejams. Ja ari eekahrta buhs ūdeala, ūlaba, paraugzeerīga, tad nebuh ūelti ūesti upuri. Wiſs Latvijā, ūhpach ūkurſemē, ūa wiņas augligakā dākā, tad ūſſels un ūſplauks.

„Daugawina, Daugawina, tur ūeen Lihga lihgojas,
Laiki groſas, tapehž wiņa, atpaakal muhs aizina“.

(Pumpurs)

Dr. philos. P. Šālīts.

1. Kālab ūchi grahmata rākstīta?

Iz teesa, ka saudetais topo diļķahrt tuws un mihtsch. To latvē mehs tagad sajuhtam, tīk beeschi domājot par savu Kursemi, tīk gaīschī atzerotees winas seltainās druwas un salos lihdsenumus.

Fuldiga.

Nekad neleelas pahrleču runais par ūchi saudeto semi, ļekad nebuhs ari pahrmehrigi rakstīts par to, jo winā palika muhšu dīshwe — muhšu wijs.

Kas notizis un noteik wehl tagad aīj armiju frontes, wahzeeschū eenemtā Kursemē? Kas Kursemes latveescheem sagaidams

tač gadijumā, ja ſwescheem eebruzejeem iſdotos ſchö ſemi ari turpmak paturet ſawā warā?

Kuru no mums gan neinteresē ſchee jau daudſkahrt pahru-natee, bet lihds ſchim wehl pahrleeku maſ noſkaidrotee jautajumi! Metot ihſus ſtatus uſ tām poſta un apjukuma ainam, kuras wahju ſrotajeem parahdotees, raibā juzeļli noriſitajās pa Kurſemes zee-meem un zekeem, — mehs galwendām kahrtām ſchäf grahmatainā pakawefimees pee eepreelſch atſihmeteem jautajumeem un, pamato-jotees uſ deesgan droſcheem materialeem — zaur fronti atkluwu-ſcho behgku azuleezineeku tizamām ſinam, kā ari Kurſemē iſdotos laikrakſtos un ahrſemēs nodrukataſ broſchurās iſteiktām muhſmahju junkuru un daschu Wahzijas politiſko darbineeku domam — taif-ſam ſawus ſlehdſenue. Kaut gon daļa no ſcheem materialeem jau ſchad un tad agrak ir eespeesta daschos kreewu un latweeschu laik-rakſtos, tomehr ſawa iſſlaideta un ſarauſtitā weida deht wihi ne-ſpehja ſneegt laikajeem noteiltu preekeſtatu par pahrrunajamo leetu. Echo truhkumu ſinamā mehrā zer iſpildit ſekofchais raiſts, kura ihſumā ſanemts un wiſpahrſaprotami atſtahſtits wiſs tas, kā lihds ſchim kluvis ſinams par wahzeeschu rižibu un wihi nahto-nes wadoneem Kurſemē.

2. Rahdekt un lahdos apſtahklos kurſemneeki atſtahja ſawu ſemi?

Ne weeglām ſīdim un ne aīs weeglprahigas pahrſteigſchanas bet paklaufidam i waldibas ee ſtahſch u pa-walde m un brihdinajumeem par eenaidneeka draudofcho tuwo-ſchanos, Kurſemes latweeschu eedſibwota ji at-ſtahja ſawu dſimto ſemi, ſawas ſentehwu ſuplaſ ſehtas un wihi to ſeedoſcho bagatibu, kura paaudſchu ſpehleem bij ſafneegta ſuhrā, neatlaidigā darbā.

Kā eekshejee pamudinajumi ſcheem teescheem eemefleem wehl peewenojās kurſemneeki dſihwās atmixas, par weetejo wahju ba-ronu iſtureſchanos 1905. gadā wehſturifikos notikumos un ar kara laika apſtahkleem ſaiftita maſu panika, kura kā ſpehzigis un neaptu-

ramis wilnis war apnemt un kopigā teeksmē weenot miljoneem ūauschu.

Glahbt ūawas mantas, tas lihds wedot, kursemnekeem nebij eespehjams aif ta weenlahrščā eemesla, ka eenaidneeka jahtneelu preefchpulki, nahldami no Rāunas gubernas puſes pehz Wentas frontes pahrrauschanas Kursemi apnehma tik negaiditi ahtri, ka pat daschām eestahdem ar neparedsetam gruhtibam nahžas ewakuetees. a Wiraku draudschu un pagastu dokumenti palika neiswesti. Tadehk ari ir ūaprotami, ka pirmajā uſtraukumā latrs domaja tikai par ūawas ūailas dſihwibas glahbſchanu — behgot. Bet daudseem ari tas nebija eespehjams, jo wahju ūrotaji jahſchus prahwos pulzinos ahtri paſpehja eenemt plaschu apgabalu gar ūoſeju, tas wed no Janischkeem uſ Zelgawu. Wehlak wini aiffprostoja ari zitus ūekus, kuri wed uſ Widsemi; tikai gar paſchu juhemalu deesgan ilgi wehl kursemneku wesumi eekluwa Rigā.

Aif tikko aprahditeem eemeſleem plaschā behgču wilna iſpluhſchanai wajadſeja notikt wiſai ūrauji un ta ka pirmajā lailā truhla ari jebkahdas organiſetas palihſibas un lahtibas, tad weetām radas ūmagi ūastrehgumi un nelaimigos, no dſimtenes iſdſihtos ūaudis drihs ween ūawās aſas ūetnās ūagrabha neatwairamis poſts un truhkums. Te radas ūrdis aiflūſtinoſchas ainas un tragisti gadijumi, kuri wehl ilgi pehz ūara dſihwos tautas atminkās.

Par to, ka iſſlatijas Kursemes laukos 1914. gada julijs drauſmigās deenās, ūahds behglis-azuleezineels rafsta ūeloſcho: „Wisi ūeli pahrpilditi aifbrauzejeem, ūopu un mantibu wesumu rindam, ūas naftis nometas aplahrtejo ūeemu laukos un pilſehtu nomales. Iſſatas taisni ka ūara nometnēs: ūopu, wesumi, ūauschu bari; daschi guļ, daschi wahra ehst, ūaldas vee uguns, kaut ūo ūrahda, ūagahjuſchi pulzinos ūpreesch waj ūasa awiſes . . . Gomis mauj, ūuhkas un ūineni ūweez, rej ūuni, eedfeedas eesproſtots gailis, behrni raud . . . daschi ūtrihdas un ūamajas. Ŭawada aina. Un ūahdas mantas gan nereds ratos: latrs glahbis, ūo paſpehjis un atſinis par ūisnepeezeſchamaſo — ūahlot no maifes ūaipa, drehebm, lihds ihlenam, ūuhku ūlei un maſo ūauschu rotaču ūeetinam. Gar ūekmalam mehtajas ūalausti ūiteni, ūupatu un grabaſchu paleekas, nonihkuſchee un nespehjigee ūiteem lihds tilt jehrini un ūwenini.

Kuldiga ir pahrpildita lihds beidſamai weetinai. Dſihwolkū

un pahrtikas zenas zelas ar latru stundu. Kahds bars kaušchu, newaredams ne'ahdu pajumtu dabut, luhdja Kuldigas zeetuma preekschneku, lai atwehl pahrgulet zeetumā, tomehr ari zeetums bija pahrpildits. No Kuldigas uš Stendi brauz neslaitami rati. Gar žēmalu mahjās newar dabut ne gabalinu maišes, par peenu nemas nerunajot. Wiss išpirkts lihds beidsamam. Loti dauds kaušchu eet kahjam, apkrahwuschees paunām, ar behrneem uš rokam. Kahds ūrms wezitis luhdja kahdu brauzeju, kura ratos sehdeja diwi brauzeji, lai kauj tam kahdu gabalu pabraukt. Tomehr brauzejs prafija no wina 5 rbł. Wezitis atbildeja, ka wīnam naw gandrihs wairs ko ehst, kur nu lai 5 rbł. nem. Tomehr zeetsīrdigais brauzejs neusnehma to sawos ratos. Wispahr brauzeji zenas nem jil leelas ween waredami. Dāschi nodsinušchi sawus ūrgus, ta ka tee pat nestahw uš kahjam.

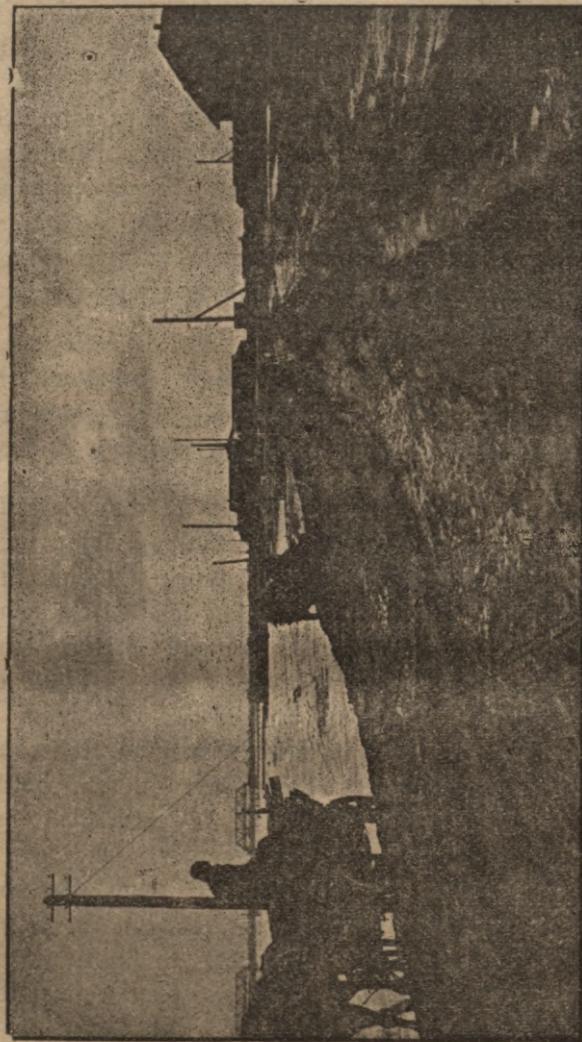
Kahda strahdneeze zelā bij dsemdejuše gluschi tahdos apstahklož, ta to Gork is atteh lo ūwā stahstā „Kā peedsimā ūlweks“ Naw ūneegta ne ahrsta palihdsiba, ne dsemdetaja pate kopta.

Redseju ari ūchahdu ainu. Kahdas 5 lihds 6 werstiis no ūduršmes weetas, kur pahr galwam jau ūwilpoja lodes un apkahrtne ūprahga bumbas, pa leelzelu wellas kahda strahdneeiku gimene. Wihrs welk ratinū, ūewa stumj. Vaſchi lihds beidsamajam nomozijuschees. Ratinoš starp paudelem raugas pretim diwas mašo ūsijinas. Leelsakais pušens, nowahrofis, bahls, ūslimis ar eefnam. Masakais, meitene — besbehdigī ahlejas un pee latra leelgabala baulschna, it ta ūabijuſees, ūwā behrna halstīnā eelleadjs „ewa“. Luhdju kahdu no ūsihstameem brauzejeem, lai teem palihds. Pats nespēhju, jo eſmu ar riteni. Ūrahdas, ta ratinoš ir wehl treſčas, tikai dāschi nedelu wežs, zelā nomiris. Masinee ūwu ūlaikiti appuſchkojuſchi ar laukpukitemi un eewu ūeedeem. Dāschi ūſtahjas, lai nomiruſcho oprokot turpat ūkmalā, bet mahte waimanadama apkēr ūwu dahrgumu. Negribot, ta ūuniti eesweest bedrē. Ūeschot lihds gadishotees labi laudis, kas apgahdaſchot ūahrzinu, ta warot apglabat ūapehtā . . .”

Laikraksti tač ūlkā ūnaja wehſtit par wiſdaſchdakeem ūkrioſeem gadijumeem, kahdeem normalos apstahklos mehs pat nespēhutizet. Peem, bailes un ūteigās kahda mahte aſi pahrfatishandas pahrmainiuge ūahlū ūuwiti pret apm. kahdu pat ūuwiti, ūrā at-

radees winas sihdainis, "atstahdama to želmalâ nesinamam listenim
un' pate pebz tam aij schehlabam saudedama prantu.

Zaun. Neipenes apkalrtnê kahda žita matte aij bada meschâ

Menta pee Bentapils.

pee egles bij pakahrufe sawus 2 maigadigos behrnus un tur pat
ari pate pakahrufes.

Schis nedaudjâs schaufmu un ismifuma ainas jau peeteekoschi

Spilgti raksturo tos apstahkus, kahdos kursemnekeem nahžas at-staht ūwas dīmtenes ūhtas un ūht ūschneezibas ūmagās gaitas. Bīl daudz ruhgtu pahrdīhwojumu un peedīhwojumu ir atnesuščas ūchis gaitas, to it labi ūndas ūtrs pats no teem, kurus ūribas un ilgas ar veen ūkāk ūvz atpākāk uš ūra wehtrās ūduščo „sau-laino ūuhriti” —

Kursemī.

3. Kā pret eedīhwotajeem ištūrejās wahzu ūrotaji un kahdas „dīhwainibas” iſraisijsās reiſē ar teem

Labi ūnadamas, no kahda ūvara ir armijai tās ūmes eedīhwotaju ūmpatijsas waj antipatijsas, ūr paſchreis noteek ūra darbi, wahzu ūbeedriba aismugurē un, domajams, ari augstakās ūra ee-stahdes eetaiza ūweem ūrotajeem pret volteescheem ištūretees ūdīgi. Warbuht, ka eemesls ūchahdai ūhbzbai bij ari ūplais wah-zeeschū ūkāts Kursemē, no ūra latweeschus atschikt reisem nahžas deesgan gruhti, ka ari no ūnlaikeem ūefaknojees ūskats, ka Baltija ir tikai Wahzijas prōvinje, ar wahzu kulturu un pahrwahzoteem eedīsimteem.

Dascheem kursemnekeem tai laikā nahža rokās wahzu ūlaik-rāsti, ūros bij ūnots, ka Berlinē eſet ūslipinati plakati ar ūſau-kumu: „Schonet die Balten!” (Saudījeet balteeschus.) Tapat pir-majā ūlaikā (Leepajas apkahitnē) wahzu ūfizeeri un ūldati bij wai-rāk ūsteikuschees eedīhwotajeem, ūai ūee nebaidotees, jo ūini ūeka ūauno nedarischot un ehkas nepostischot. Ūawu meerinaschanu un eedroſchinaschanu wahzi arween ūſahkuſchi ūchahdeem raksturigeem wahrdeem: „Ihr braucht euch nicht zu fürchten, ihr seid ja unsere Leute.” (Zums ūaw wajadīgs ūaiditees — juhs jau ūeet m u h ū ūlaudiſs.)

Tomehr ūmē ūjukā ūejot, ūscheem droſchakeem topot, ūa ari ūepaſiļstotees ar latweeschu wehſo ištūreſchanos un ūaditi no ūkur-semes wahzu ūuischneeku un ūolonistu ūſkiteem, ūrotaji drihs ūeen aismirſt ūvu ūorekto ištūreſchanos pret latweescheem — un top at-ſlahti naidigi, pat meschonigi.

Loti ūhmiga ir kahda bawareescha ūra ahrsta wehſtule, ūru

tas no Kursemes raksta Berlines laikrafsstam „Der Tag“ publize-
ſchanai. Starp zitu, tur lošams:

„Muhſu eebrukuma ſahkumā latweeſchi un leifchi neifturejās ſewiſchki na digi pret wahzu ſaldateem. Teſta gon, ka wiſu waja-
dīgo mehs warejām no teem dabut tikai ar draudeem, tomehr par-
tijanu darbus tee neufdroſt inajās uſſahkt. Bet kad ſahka nahkt
ſinas, ka freewu kawalerija tuwoas, ſch'e gaſch'ejainee mongoli (!)
parahdija ſawu iħsto dabu. Tikai ar ſobena zirteenu wareja no
ſcheem ifdabut kahdu ſtanu un ar ſchtika duhreenu kahdu ſinu par
freewu kara ſpehla kustibu.

Mafse, platgħ'hmainee, druhmee, ar ſawu rejoſcho walodu lat-
weeſchi ir-nahwiga naida pahrnemti pret wahż-egħeem. Man bijuſe ifde-
wiba nowehrot no duſman ſaweebtos belgeeschu brihvo ſtreblneeku
gihmjus, eſmu redjejjis angku krahxaino kara ſpehlu kaujās, bet pat
ſho aktas di-ħmas newar ſalihdsinat es ar latweeſchu juhtam. Tum-
ſha uguns spihd latweeſcha beſkraħfas azis, tad-winsch runn ar
wahzu ofizeeru, un ka trak funs wiñċċi gluhn uſ muhſu ſalda-
teem, nogaididams labweħligu briħdi, lai fa vigeekostu. Kahdā
maſa muiſchelē man gadijas nowehrot ſchahdu iħpatneju ū katui
Muhſu nogurufchee kareiwi taifjās atpuhjt es. Latweeſchu meitene,
kura pagħatawoja waħkarinas, staħw-ja kaktā. Saldati uſaizina ja
winu dſert ar ſcheem kafeju, pee kam weens ſaldats mud nadams
winu weegli ſanehma ap widu. Maſais ſwehrs eefita ſaldatam,
kuxx to nemaſ negaidija, ar djejjis nubju pa giħmi un iſſita tam
azi. Kad es weħla k peegahju pee winas, kura vija pelnitā kahrtā
ħaſſta no muhſu ſaldateem, wina nomira, nepateikdama neweena
wahrda wahzu aħrixtam.

Wahżjem ġie briħnas par to, ka mehs newar-jām straujā goitā
ħaſneegħt Migu un geeti hagraħbt roks wiſu Baltiju. Schahdi krit kli
neſin, ka mums ſhe wajadietu west kaxu ne tikai pret freewu kara
ſpehlu, bet ari pret weetejeem eedsiż-votajeem, kuri par kaxru wahzu
kara ſpehlu ſoli ſino ja eenaidneekam. Zahdos aistahllos bubtu
tiħrais besprahs eet d'sitaki eenaidneeku sem, jo wairak tamdeħħ,
ka freeweem allasħi nabza klaħt jauni ſpehki. No maneem eespai-
deem, kuxx eſmu dabujis ſħaċċi sem es wiśwairak uſſveru bree-
mi, no naidu pee weetejeem eedsiż-votajeem netikveen pret Baltiju,
bet ari pret wiſu, kam ween maſ kais ū ſakars ar wahżeex-scheem. To-
deretu it iħpaſchi tadeħħ peem inet, ka Baltijas prōwinzes katra ſinu

tils peeweenotas mums un ka ar wiñu mongołu rahſas eedſim-teem eedſihwotajeem mums nahkees west neatlaidigu zihnu, eelamis ſchi ſeme peekemis kulturu un nojehgumus, kuri ſakriht ar muhſir uſſlateem."

Lai gan ſchi wehſtule ir deesgan naiwa un pahipihleto, to-mehr wiña labi rakſturo wahzeefchu uſſkatu mainu pret Kurſemes latweeſcheem. Naw ari gruhti ſapraſt, ka latweeſchu naidiga ifture-ſchandas teek iſſkaidrota weenigi ar ſimpatijam pret freeweem, pa-wiſam aiſmirſtot, ka par patwarigam un neſamakſatam pahrtikas-weelu, labibas un telpu rekwifiſijam ari neweens Kurſemes lat-weetis newar pateizigs buht wahzu kara ſpehlam. Schis rekwifi-ſijas parasti iſdarija pret „kiwihtem“, kurdam naw nekaſdas juridiſkas noſiħmes. Peewediſim paraugu:

„Quittung.

Für die deutsche Heeresverwaltung ohne Barzahlung geliefert
3 Sack Hafer.“ „Oberleitnanta“ parafſts naw ſalaſams; naw ari nekaſdas ſeegeles.

Ka pret eedſihwotajeem wahzu kara ſpehls teefcham drihs ween ſahla rihkotees „ar ſchtiku un ſobenu“ par to leezina daudſe gadijumi, luxus ſin atſtahtſtit azuleezieneeli-behgli. Atſihmeſim te daſchus no teem:

Elkaſemes muſchā kalpu ſewam pruhſchi peeprafijuschi, lai teiz, kur atrodaſ freewu kara ſpehls. Kad ſewinas to naw ware-juſchias pateift, tad pruhſchi tas ſadfinuſchi weenā ſchluhnī, durwiſ aiftaſhijuſchi un ſchluhnī aiſdedfinauſchi. Nelaimigajam ſewinam draudejuſe neisbehgama nahve leefmās. Par laimi kahds wihereetis bijis paſlehpées no pruhſcheem ſchagaru tſchupā. Behz pruhſchu aif-eefchanas wihrs iſlihdis no ſchagaru tſchupas, attaifijis degoschā ſchluhnā durwiſ un wehl laikā iſglahbis nelaimigos upurus.

Rudbahrfchu Preedneeku ſaimneeča 2 peeaugufchi dehli pa-ſtahtſta ſchahdu ſchaufmigu wahzu darbu: 26. maijā eeraduſchees Preedneekos wahzu jahtneeki un prafijuschi. Lai atſlehds klehtis, ſtaffus. Šainneeks ar ſaimneeki atteiſches to darit. Kad wahzi ſtahtjuſches pee paſihtamajeem poſtiſchanas darbeem. Lai pan ne-apbrunoti, tee to mehr ſtingri pretojuſchees tam. Šaniknotee wahzi noſchahwufchi ſaimneeča un ſaimneeki, bet maſos behrnus noduh-rufchi. Diwus peeaugufches ſaimneeča meitas, ſinamā noluħkā wajatas no wahzrem, behguſches nahwes bailes kleegdamas pahr

tuwejo purwu. Winu littenis wehl naw ſinams. 2 peaugufcheem dehleem, kuri wahzeem eenahkot noſlehpuſchees, un wiſa warejuſchi monehrot, ifdewees iſbehgt.

Stoſit uſ Seeſupſ.

Interſants ir R. muſchas lauſchu noſtahſts, ta wiſeem ar wahzeefcheem iſgahjiſ:

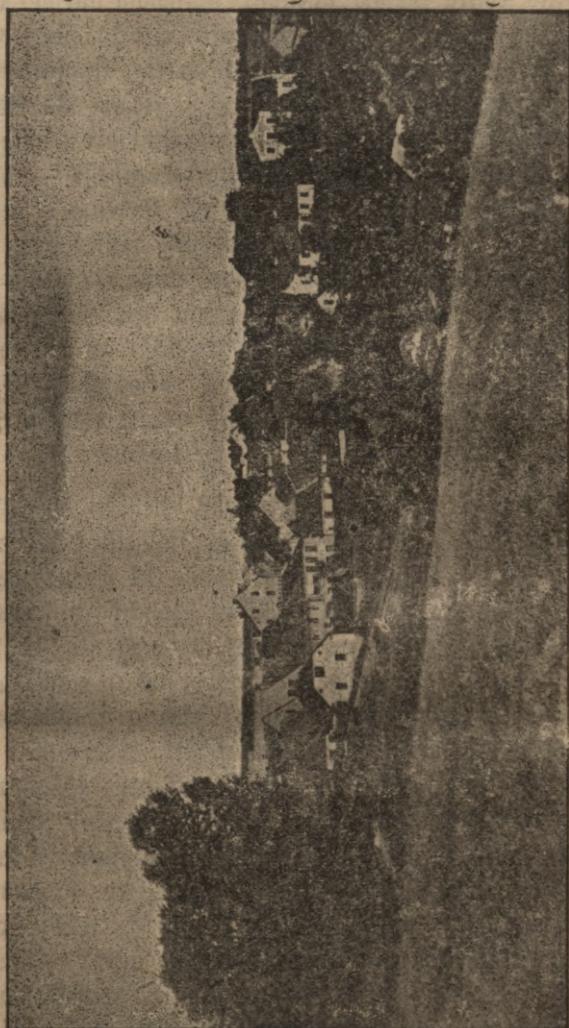
Bija pawehls ſetdeenas wakars. Muſchas laudis, puſchi un meitas, ſanahkuſchi kopā kahdā parla lihzi, pawadija laiku ſpehle-

dami un dejodami. Te uj reisi no wisam pušem atšan: „Händehoch!“ Mehs bijam eelenkti no gluschi negaidot klušinam peenah-fuschas wahžu patrušas un tilam „ſaguhſtii“. Muhs wiſus, lahdus 20 žilwekus, eelika tukſchā ſchkuhnī, noslehdja durwis un peelika par ſargu lahdū ſaldatu. Kad pirmais uſtraukums pahrgahja, ſahlām pahrlukt ſawu ſtahwokli. Gaidot meerigi lihds rihtam, mehs ejam pilnigi neſinamai nahkotnei pretim. Ja ari nebuhtu eemesla-haibitees par ſawu dſihwibū, tomehr wahzeeschī ari meerigos eedſih-wotajus war wiſadi mozit un ſpihdsinat. Tamdekt — domās par behgſchanu bijam wiſi weenis prahjis. Schkuhnā eekahrta un buhwes ſtiprums mums wiſeem bija labi paſihtami. Teele uſ-mekleta wiņa wahrigača weeta. Kluſinam atplehſts lahdos waligak-dehlis dibena ſeenā un pa ſcho zaurumu drihs ween weenpačak-otram wiſi atradamees — ſwabadibā. Tahtak, lai nebuhtu uſkrih-toſchi, pa daschadeem zekeem un telam dewamees uj norunato-weetu. Un tagad efam Rigā. Trihs no mums tomehr zetā no-ſuduſchi. Kas ar wiņeem notizis — nāv ſinams.

Rigas Latweeschū beedribas telpas behglu paehdinashanas-punktā lahda ſeweete ſcheli raudadama ſtahtija, ka wahzeeschī winas azu preekičā „ſaguhſtijuſchi“ winas 14 gadus wezo ſehnu. „Iſdsirduſchi,“ ſtahtija ſeweete, „ka wahzeeschī tuwojas muhsu zeemam, mehs, wiſa gimene, es, diwas meitenes un dehls, ahtri ween poſamees prom. Neħħi palika pušdeenas uj pawarda. Leel-zelſch tiħri beefs no behgleem. Muhsu behritis gruhti well ſmagowefumu un mehs paleekam taħlu pačak garajai rindai. Nejaufchi paſkatos atpačak un eeraugu, ka daschus ſintus fočus no mums ſteidsas mums pačak jahtneku puljinsch. Leelas iſbailes pah-rehema muhs. Bet ta ka laikraktos tikam laſſjuſchi, ka wahzeescheem eſot ſpihdoſchas zepures, bet pee jahjejeem taħdas nemani-jam, tad druſku apmeerinajamees. Iſrahdijs, ka wahzeeschī ſawas „laſkas“ vahrwiſkuſchi ar ſaču drehbi. Wini muhs aptureja, iſ-kratija un iſwandija wiſas muhsu mantas un gahrdi ſmehjdas un jokoja. Tad pañehma puiku aif rokas un wilka ſew lihds. Es ar meitenem ſtipri uſtrauzos. Sahlām fleegt un waimanat, bet tas-neka nelihdseja. Manu Peteriti aifweda guhſtā.“

A. ſchinis deenās notika ſħahds gadijums: Wahži bij atneħ-muſchi meeħneela Sch. kalpam ſirgu ar wiſeem rateem. Meeħneela-dehls, ap 15—16 gadus wejs puika — eet pee pruhſchu ofizeero.

prast, kadeh^t s̄ha saldati atnehmuschi sirgu un ratus. Ofizeeris saßkaitas par jaunelli, ka s̄his, ar wiin runadams, tura rokas. La-
batās^t sabahjis un zepuri galwā (karuna notikuse us eelas). Ofi-

Rundama.

eris busmigi uskleedja sehnaw, waj s̄his nesinot, ar ïo runajot,
kad rokas tura labatā un zepuri galwā?! Sehns droschfirðigi at-
bild: „Kä Iai es sinu, kas juhs tahds efot, kad man nemas neefat
preelschā stahdijuschees?“ — Nu ofizeers teek nikns, pawehl salda-

teem feet sehnu pee staba un schaut tuhlin nost. Sehns teek pee-seets bet schaut wi, neschauj — gaida, waj sehns neluhgfees. Bet sehns neluhsas, — pruhfchus lubgt, to tik ne! Da sehns drosch-firdigi nostahw pee staba weselas 4 stundas, libds heidiot pahrbrauz wina te ws no darishchanam mahjas. Tas nu eet vee si-zeera lubgt dehla weetā, uit nu sehns teek no stoba raisits wa-kom un oiseet, ofzeera preckchā to mehr neat vainodamees, ne art tam pateikdamees.

Pehz scheem nedaudseem peemehreem luri nepahrprotomi rahda nelahgo wahzu weesu „faudsjibū“ un „peeklahjibū“ pr. t se-mes eedfihwotajeem latweescheem, masleet aplu kosim ari tas dih-wa i n i b a s, kur is atslahjās libds ar wahzu frotaju eeraschanos. Mumis, latweeschæm, jau pirms kara fahlschanas bij sinama leeta, ka Kursemes wahzu mui chneeziba un administrazijsa wi, kusibā zibtigi sagatawoja Pruhfijas junku u armijai. Bet tad var i chīm leetam wareja runat tilai flespenibā un pat zeeteem sa t em pama-totam baumiam neweens nepeegreesa wajadsiqās wehribas, jo wah-zeetiba wehl arween mirdseja kawā lojalitatē. Peeminesim te daschus sihmigus gadijumus. Kahds korespondents no Uhfinneem sno.

Nedelu preckch kara iszelschanas nesinami mehrneeki usnehma Swehtes un Lehrwetes upju apkahrtnes plāns, ūewiscku wehribu peegreesdami scho upju uskalnīneem un krahzem. Karam iszetotees par mehrischhanu laudis zirkuleja daschadas baumas, no karam wairums tika wehrstas pret grafu M. Vēetejais polizsts par noti u-scho pāklušu weenam otram apwaizajas un or eeg-hdām sinam greešas pee Elejas pristawa Bernewiza, bet dabuja tābildi: „Ja nawa dots prikaſs, tad gar tahdam leetam nenodarbojatees“. Leetas erošinatajam zits neks neat isas, ka turetees pee losunga: kusu zeeſchana — goda eeta. Pehz wairak mehnescchein par mehrischhanas darbeem kluva sinams art schandarmerijai. Isbrauza un ismeklej, bet pee skaidr bas netika, Atkal laudis steigaja nelabas baumas par grafu M. libds heidiot wišu opšedja nesinashchanas plihwurs. Tik tagad ičhis tas kahk noskaidrotees. 19. aprili ūejeenes Ahscheku mahjas eeradas ka weeglee behgti 4 jauni wiħreef ti, präidami zeku uš Platnes muischu. Tik par parahdito zeku nenoga jo, bet eegreesas tu vejā kona me schā un pehz 8 stundu eeschanas wakarā bija iegr-ejschees uš

nałtsmahjam wersti attahļajās Wendinu mahjās, kuru eedsihwotajt
wehlaku bija „behglos“ ussihmejuſči pagahjuſčā rudens apfahrtnes
mehrneekus, kas toreis mineto mahju rentneekami bija ūamakſauſči

Šahdas Ūurſemes mahjas drupas, Ūghauku apfahrtne.

labu jenu par nałtsmahjam un patehreto. Kā rahdas, buhs ari
bijuſč lauſchu baumam ūawa daļa taisnibas.

Viņu behgļu nostahīti ir ūaſlanigi taī ūinā, ūa dāudži

wahžu ofizeeri runajot ſkaidri latviſki. Tas norahda, ka wini agrak dīšwojuſchi ſchāi apgabala. To paſchu leejina ari tas apstahklis, ka ſcheem ofizeereem bijis labi paſihſtams weetejais apgabals. Taujadami pehz daſchaddm weetam, tee daudſ-kaht minejuſchi tahdus wretu noſaukumus, kuri tikai labam weete-jaſ apkahrtneſ paſinejam war buht ſinami. Mineſim ſche tikai weenu no daudſeem lihdsigeem gadijumeem:

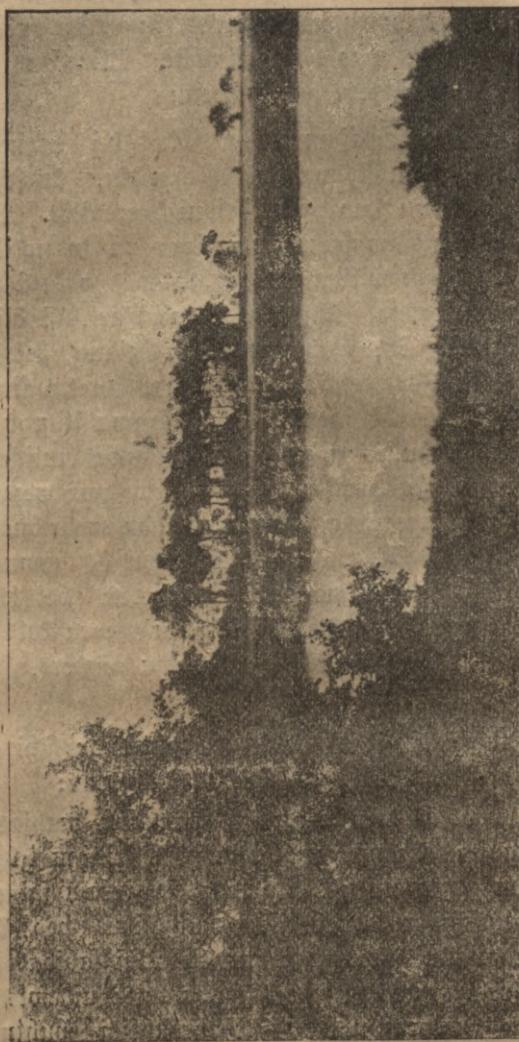
1901. gadā W. A. ihpaſchneeks gr. M. bij peenehmis par fasanu meistarū lahdū pruhſi, wahrdā Schmidtu, kurſch muſchā bij deesgan eeweherots un no gr. Laipni eeredſets. 1903. gada beigās Schmidts bij ližis noſchaut wezu ſirgu un to nolikt netahlu no Gl. mahjanu, lapšu perwilinaſchanai. Kahdā w ikarā Schmidts bij pahrſteidsis lahdū kaleja ſelli, kurſch ari ar biſi bij atmahžis lahdū lapſeli noſkeebt. Starp abeem eefahklas zihna, bet Schmidts, kā eeſtrahdajees medneels, eeſchihva ſawam pretineekam labajā lahžā, kā ka tas ſteidſigi bij jaaiſved uſ Zelgawu ſlimižā ahrſtet. Busgadu pehz tām Schmidts aifgahja uſ kaimiku muſchū R. par pahrwaldneelu, jo needroſchinajās wairs palilt ſawā wezajā weetā; W. A. falpi wairs nepeegeesa winam nekahdu wehribu. Bet ari tur nejuſdamees droſchs Schmidts aifgahja uſ Zelgawu un kopā ar W. A. ebreju R. ſahla ar meescheem tigotees, bet 1906. gada beigās pawiſam paſuda. Tikai pruhſcheem eebruhiſot Kurſeme, 20. aprili Schmidts eejahja Dobelē kā w ižu ofizeers, kur mee-neeks J. winu paſina . . .

Kurſemes muſchneezibai pakal nepalika ari ſhi apgabala wahžiſla adminiſtrazija. Lai runa ſchahds gadijums:

Arona-Wirzawas P. mahju ihpaſchneeks, kura mahjas atroddas jela turvumā, ſtahta, kā pee wina eejahjuſchi wahžu iſlahki, uſ-praſijuſchi, ziļ tam ausas un zitas labibas, pee kam ſaimneeka iſ-ſoſijumus kontrolejuſchi ar lahdas liſtes paſihſtibu, pehz kuras uſ-dewuſchi, kā ſaimneekam jabuht til un tikkaduſ labibas — taisa tahts daudſums, lahdū ſchis ſaianneeks ſawā laikā uſdewiſ uſ wee-tejo adminiſtrazijas peepraſiju. — Brihnishkigi buhtu ſcho uſ-doto datu un wahža karaspelka datu pilniga ſakriſhana, ja mehs neſinatu, kas ſawahža atteezigās ſinas un kam peedereja ſcho wah-zeju politiſkas ſimpatijs.

Otrs, ne masak interesants gadijums, noriſinajās Wentſpilī, kur priſtaws Wolſmans (wahzeetis) patwarigi pahrtrauza latweeſchu

rekrusču patriotisku manifestāciju un jem kahjam ūamina gahjeena preekšgalā nesto walſis flagu — pehz kam meerigi palila ūawa walſis amatā. Schis pats pristāws no weetas padſina gorodo-

Wentu, Gründas turumā.

woju, kurſch to luhdja atklahṭā weetā neleetot aīleegto wahzu walodu. Bet — ari ſchis administrators — bij tikai weens no daudseem . . .

64911.

4. Kāhda ir dīshwe tagadejā Kurjemē?

a) Pahrwaldiba.

Pahrwaldibas jūnā wahzeeschi Kursemi ir ūadalijušchi 2 leelalās dakās jeb gubernās. Pirmā, tā sauktā Leepaja sāgū =

Geebonis' Latvija.

b e r n ā eetilpsi Leepaja un apļahrtne lihbī Vrojscheikeem, Kuldīgai un Wentspilijs ar galweno pilsehtu Leepaju. Otrā — wiša pah-

reja no wahzeem eenemtā Kurseme ar galweno pilsehtu — Zelgā w u. Teeſas un zitas eestahdes darbojas abās ſchais leelakās pilsehtās. Bes tam ſemneeku teefas eestahdes (lihdsīgas muhſu meerteesam) eerihkotas ari Aisputē, Kuldigā, Tukumā un Wentspili. Rakſturiģi, ka ſchais teefas ne ūhđſetajam ne apsuhdjetam naw teefā jaerodas. Apwainoto perfonu wiſpirims no-pratina polizija un ja iſrahdas, ka padaritais noſeegums ir ūvarigs, tas lihds ſeetas iſbeigſchanai to patura apzeetinajumā. Tapat polizija no pratina pretejo puſi un leeziņekus un tad pehz ūcheem protokoleem teefā iſſpreesch ſeetu. Tahda kahrtiba gan eſot eeveſta tikai pagaidam, bet kad iſdoſchotees eenemt wiſu Daugawas liniju un Rigu, tad uſſkafitſhot Kurſemi par galigi preeveenotu Wahzijai un eevediſchot tahdu pat kahrtibu ka tur.

Poližija kahrtigi darbojas tikai pilſehtās, bet uſ laukeem leelakos zentros, kur nodibinatas komandanturas, wiſu weetu iſpilda tā ſauktee „a m t m a n i“. Katrā aprīki ſchahdu „amtmanu“ ir 4—5 un wiſi iſpilda komandanturas un polizijas weetu. Amtmani atrodami Durbē, Saldū, Skrundā, Dobele, Preekule, Ruzavā u. z.

Lihds 1915. g. ſeptembrim wiſa administratiwā wara bij atkariga no kara waldeſ — tā ſauzamām komandanturam, kuras neaprobeschoti pahrvaldija wiſu eenemto apgabalu eedſihwo-tajus. Tad tika dibinata ihpaſcha Kurſemes ziwilpahrwälde (Deutsche Verwaltung für Kurland), kura apmetas Zelgawā un lihds ar to ſchi pilſehta iſwehrtās par Kurſemes administratiwo zentru. Leepajā palika tikai ziwilpahrwaldneeka weetas iſpilditajs un polizijas presidents, kas tagad wairs nebij padots kara, bet ziwilpahrwaldei. Zelgawā bes ziwilpahrwaldeſ preefſchneekā ir ari birgermeiftars.

Pagastu pafchwaldi ba ir palikuſe agrakā weidā. Wejās pagastu waldeſ, ar mas iſnehmumeem, ir atſtahtas ſawos amatos, bet kur tahdu nebij, wahzeeschi amatu vihrus celila pehz ūweem eeflateem. Gruhti tikai nahkas atraſt noderigus ſtrihwerus kuri labi praftu rakſtit un tulkoſt wahzu walodā. Kad ſludinajumi awiſes pehz ſchahdām perfonam palika bes ſekmem, wairakos Kurſemes pagastos ſtrihweru uſdewumus ſahka iſpildit 15—17 gadus wezi wahzu gimenu ſehni. — Augstaķe eerehdni uſ laukeem ir ap-

rinču preelschneeki un komisari, kuru teeschā pahrisinā atrodas amanī un jitas weetejās pahritalbes eestahdes.

Pat lihds schim laikam wahzeeshi wiſos pagastos nāw eeveduschi noteiku fahrtibū, bet kur pagastu waldeſ darbojas, tur tām

Leepajas bombardeschanas sekas.

usdots lopā ar amtmaneem peerakšlit wiſus semneelu lopus, lai finatu, jik leels latram jamakā nodollis, uškemt labibas krajinus, registret palikuschos eedsihwotajus, iſſneigt teem pahzu pases, peedſiht parastos nodoklus pagastu wajadſibam un tamlihds ruhpetees par gitām wretejas dſihwes wajadſibam.

Par administratoreem wiſur ir eeželti Kurjsemē io koplā ūlaita

palikuſchee v a h z u „p a ſ ch u l a u d i s”, kā weetejee baroni, to meſchlungi, muſchlungi un ziti. Peem. Kuldīgas aprīkši atkal riņkojas plaſchi paſihstamais Silvīs von Bröderichs, Grobinas apriņķi Adolſijs un t. t. Kātrs ūpratīs, kā ūchein administratoreem tagad iſdewiba wehl daſchu labu rehkinu noslehgt ar latviescheem.

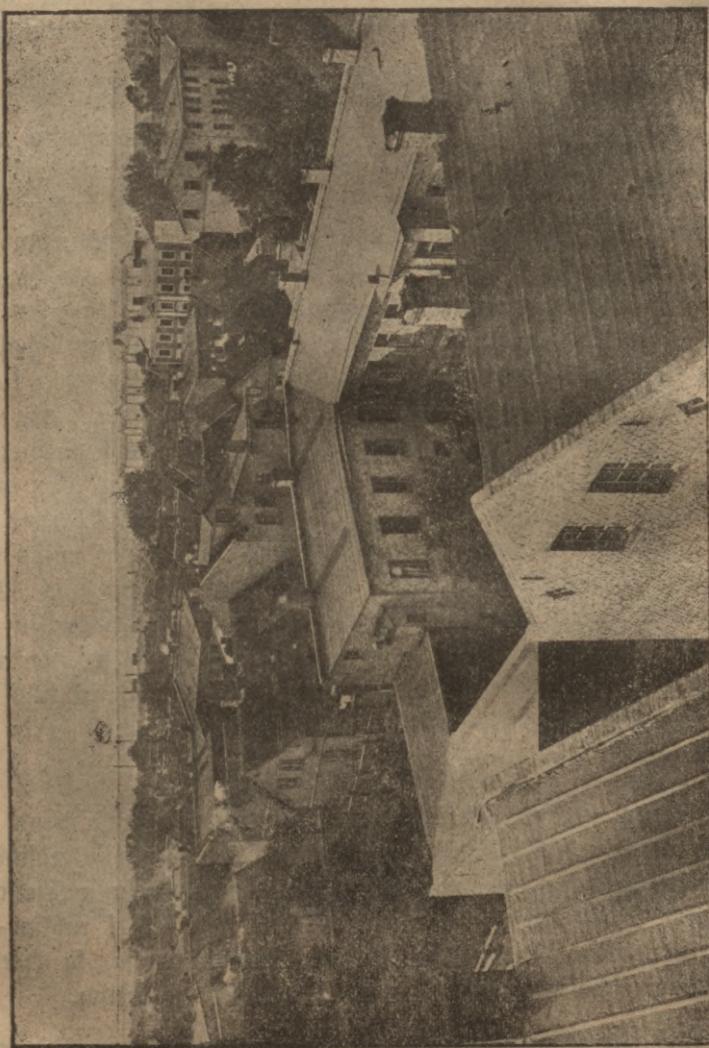
b) Nauda.

Blakam wahzu naudai (kara laikā iſlaistām papira markam un ūneineem) Kurjēmē apgroſibā wehl arveenu eet ari kreewu nauda. Metalu gan wairs reti kur wares atraſt, jo wahzu ūman- danturas jau paſchā ūahkumā pasteidſās ar obligatoriskām pawehlem, kā naudu mainot wahzu ūaldateem ja iſd o d met a la n a u d a. Pretejā gadijumā peedraudeja weikalus ūlehgt un nepa- ūauīgos bargi ūodit. Bej tam wahzeeschi Kurjēmē palikuſcho Kreewijas metala naudu plaſchos apmehros ari u ūpirka, to ūahrmaksajot. Tā Leepajas polizijas presidija makkajuse par 1 kreewu ūelta rubli 2 markas un 16 ūenius. Sawos ūsaizinajumos wahzu eestahdes ūoti ūorektā weidā aifrahdijs, kā lauku un pilſehtu eedſiħwotaju paſchu labā wajagot pastiegties kreewu ūeltu apmainit piet wahzu papiri, jo tā warot ūmuki nopelnit. Tapat wiſos wahzu ūaikrafſtos gandrihs ūatrā ūumurā ūila drukati ūudinajumi, lai ee- dsiħwotaji eemakſa jeb apmaina metala naudu ūcho ūaikrafſtu ūed- ūizjās waj walſts bankā. Zahdā ūahrtā Kreewijas ūelts ūudrabs un wartsch drihs ween ūatezeja Wahzijas walſts ūafē waj ari lihds turp- maleem, ūabafeem ūaifeem ūluſ ūaſlehpās ūawu ūhpachneeku ūlepe- nās ūabatās.

Kreewijas ūreditbiļetes apgroſibā turpretim gahja dauds ilgač un, jadoma, nebuhs iſſudusčas ari tagad. Ūahkumā eedſiħwotaji tās wiſur ūabpraht ūehma pretim, jo wiwu ūurhu wahzeeschi bij nolikuſchi wiſai ūemu (1 marka — 66 $\frac{1}{2}$ kap. jeb 1 rublis — 70 kap.) un ūanemot 1 rubli par 70 kap. ūirgotaji ūereja, kā ūreeweem drihs ūatgreeschotees rublis mantoš atkal pilnu wehrtibu.

Bej jau atſihmetās wahzu ūreewu naudas, Kurjēmē ir eehee- ūees ūhpachhs, ūeeteja ūakſtura naudas weids, tā ūauktee b o n i jeb ūagaidu ūapira naudas gabali, ūuru ūaprobejchotos daudsūmos jau lihds ar wahzu ūeraſchanos iſlaida Leepajas un ūelgawas ūilſehtas waldeſ. Ūchis bonas ir it kā ūaradu ūihmes, par ūurām atbild ūilſehtas ar ūaueem ūhpachumeem, pehz ūoteikta ūaika tās atpirk-

dama un išnīgīnādama. Vienu išlaicīgāna atradās ūkārā ar pil-
ſehtam uſlīktam kontribuzijam. Nespehdamas ſchis kontribuzijas
ſamakſat naudā, pilſehtas par atheeziņām sumam dēwa wažzu kār-

Rentspils

waldem strahdneku, kareiņjeem telpas un t. t., par kurām mak-
ſaja ar ūku pagāidu naudu. Želgawai lihds pag. gada ūk-
damam papīra bonu bij ūdrukats jau lihds 1 milj. rubļu wehr-

tibai. Drukatas ūkoscas wehrtibas fihmes: 1, 2, 3, 5, 9, 15, 20, 30 un 50 kap. gabali un 1, 2, 3 un 5 rublu gabali. Rublu formats ir leelaks par muhsejeem; nauda drukata daschadās krahās ar wahiskeem un latviskeem usrafsteem, bet pehdejā laikā to isdod tikai ar wahzu usrafsteem. Visi boni teek ari numureti.

Leepajā eenahkot wahzu pirmais folis bij — 500 tuhstosch rublu leelas kontribuzijas ušlīschana, kuru pilsehtai selstā wajadēja ūamašat 3 deenu laikā. Pretejā gadijumā pēdraudeja ūkatram eedfihwotajam uſpeest ūawā dſihwollī uſnemt wahzu ūaldatus un tos uſturet uſ ūawa rehīna. Bet tā ka pilsehtas ūātē atradas tikai 30,000 rublu ūreditbiletes, tad beidsot weenojās tā, ka kontribuziju war ūamašat ari graudā waj atstrahdat. Wahzu kaea walde tuhlit pēprāsija wairak tuhstosch strahdneekus deenā, tā ari ūirgus un ratus. Pilsehtas walde uſaijinaja ūrahdneekus, tā ari ūirgu un ratu ihpachneekus pēeteiltees pē darba un mafaja teem ar pilsehtas iſlaisto pagaidu naudu (boneem). Šehee boni pirmo reiſi tika nodrukati 500 tuhstosch rublu wehrtibā, iſlaishot ūkoscas wehrtibas fihmes: 1, 2, 3, 5, 10, 20 un 50 kap. un 1, 2 un 3 rubl. Pē naudas drukaschanas „Libausche Zeitung“ tipografijsā pēdalījās no 6 Lozeleem iſwehleta ūomiſija. Wehlaſ tika drukati ari 25 kap. un 5 rubl. gabali. Nauda ir numureta un uſrafsti tai drukati weenigi ūreewu walodā:

„Либавское Городское самоуправление обязуется оплатить настоящую долговую росписку немедленно по окончании войны. Поддѣлка карается по уголовнымъ законамъ.“

Pehz mehnescha wahzi pilsehtai uſlīka wehl 100,000 rublu papildu kontribuziju un tā tas turpinajās laiku pa laikam, lihds ūhi ūuma jau pahrsneedja 1 miljonu rublu. Pilsehtas waldei bij jadruka atkal jauni boni, lihds beidsot to wehrtiba ūneidsās jau lihds 2 miljoneem rublu, pehz kam jauni boni wair ūetika drukati. Bonus pretim nemt obligatoriski bij pawehlets tikai Leepajā; turpretim uſ laukeeni ūbrauzot par produktiem ūmnekeem mafaja parasti ūreewu naudā.

Pehdejā laikā wahzu administrācijas projekts ir eewests visā Kurzemē un ari zitos eenemtos Kreevijas apgabalos weenadu naudās weidu, lihdsigu wahzu markam un ūenineem, bet ūhis projekts naw wehl ūwest, lai gan ūkmigi teek wirſits uſ preekschu.

c) Saimneezifka d'sihwe.

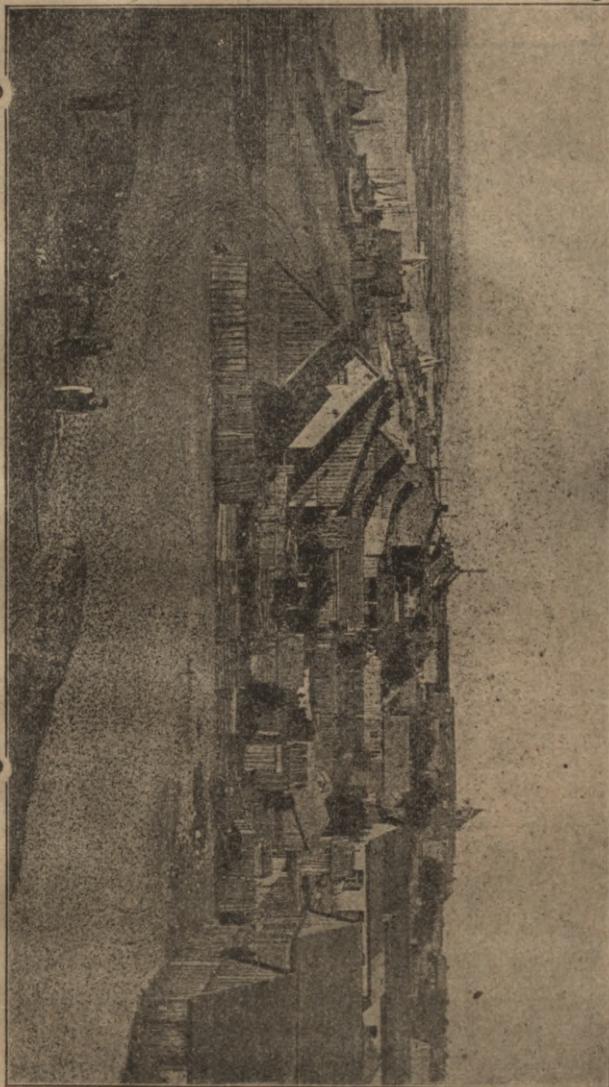
Par Kursemes saimneeziflo d'sihwi runajot, tad wißpirmām
fahrtam jamin re k w i s i z i j a s, kuras wahzeeschi ir jau isda-
rijuschi neskaitamas reises un turpinas wehl arween nahkamibā.

Elatz no_ Niputes.

Rekwijetas teek metala leetas, lopi un wißdachadakee produkti.
Rafturigi ir, fa no sahkuma, kad wahzeeschi wehl Kursemē negata-

wojās uj pastahwigu dīshwi, daudsas rekvisetās leetas, peem. Ia-
biba, Iopi un pat mebeles tīla suhtitas waj nu ar kugeem waj
ari jaur Klaipedu uj Wahziju. Tagad tas mairs nenoteel, ja

Pahtvillosta (Kursemes Juhrmala, Starp Šeepalu un Bentāpili).

prahwām wahzu armijam taaad noderās itin' mis, lo' ween "no-
weetejeem eedsihwotajeem wa' ñveest.

Osīrnawās, kur saimneeki nowed ūarū labibū malt, teek ma-
lums obligatoriski peeralstits un pēbz scheem dateem waldibas kon-
trolē, zīk ūoram dobams wahžu armijai. Atstahj tifai wišnepeeze-
čhamako daļu, atkaribā no ta, zīk ūoram sainneekam ehdaju.

Satvija īeema.

No pagastu waldem un „amtmaneem” ir išdaritas wairakas
Lopu un produktu registresčanas, pee kām par nepareisu ūnu usdo-

schamu resp. produktu slehpischamu eedsihwotajeem draud bahrgs
žods.

Malkats var rekwisejamā mantam teel parasti wahzu lara laikā isdotas papira markas, kuru wehrtiba pehz lara warbuht loti apšaubama. Gadijumi, kur žamalkas weelā pateiz „puši dabusi kad mirš, puši kad augščam zelſees“. Kā tas deesgan beeschi gadijās pirmā laikā, tagad gan ir tapuschi loti reti, bet rekwisechana pret kritiem turpinas wehl jo projam. Naudu ar šām līwitem peedsiht parasti nahkas deesgan gruhti un beeschi lauzineeem.

Wahzu kreditbiletes Leepajā.

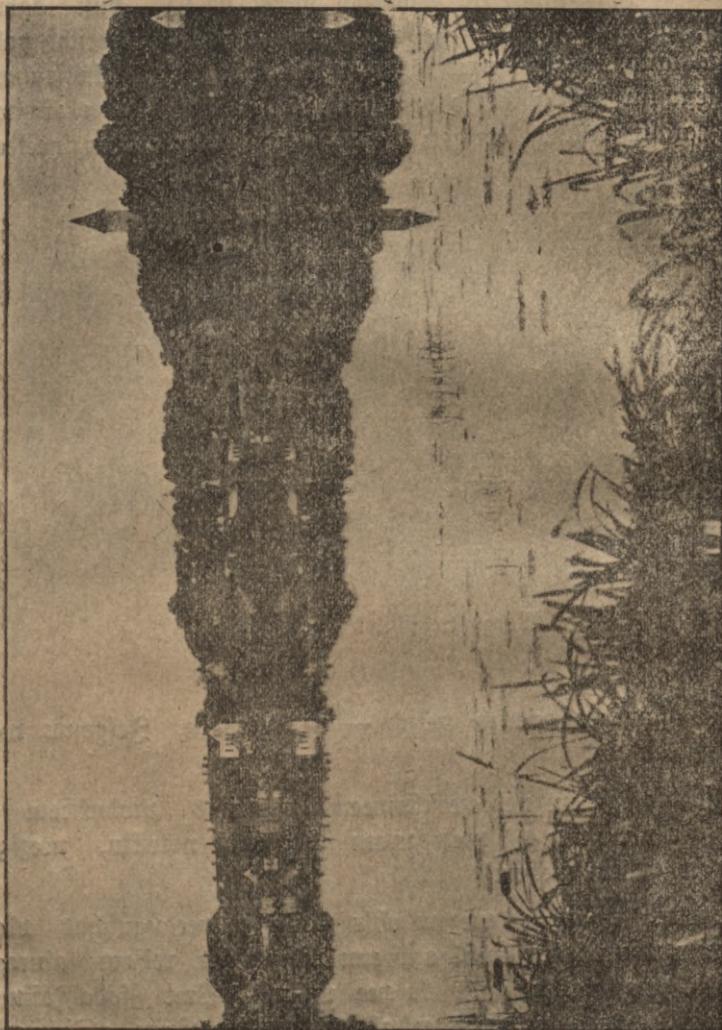
tadehk ir jamehro garšči zelšč — uſ Leepaju, Zelgawu waj
žitur.)

Pilshētās wiſeem nēpeezeeschameem pahrtīkas produktiem ir
eewestas kar tinās, pret kuram isdod tikai noteiktu, neezigu
produktu ūwaru un mehru.

Zenās uſ wiſdām prezem ahtā laikā ir paeaugusčas plaſchos apmehros un lahpj wehl arweenu uſ augšču, reisam ūfneeg-
damas wehl augstakas normas, kā ūf mums. Pret ūdahrdſina-
ſchanu ūparigi ūhnas waldbas eestahdes ar daudseem obligatori-
kleem noteikumeem, zeetu ūnu noteikſchanu u. t. t.

Šauku apstrah dafchanai Kursemē wahzeeschī, aīſ
wiſai ūprotameem eemeſleem, ir ūpeegreſuſči wiſai ūelu uſmaniſu.
Var ūauku atmatā atſtaħſchanu to iħpaſħneeleem pat draud admini-

Stratinis ūods. Darba īpehks teek suhtits no Wahzijas. Tee ir
pa leelakai daikai lara guhstelni, kurus laukšaimneeli war pēprast
weetejās administrācijas eestahdēs, māksjot teem neleelu, waldibas
noteiku atalgojumu.

Заліт.

Organisēta ir ari Wahzijas pretshu ee weſchanā.
Dā pag. gabu 11. dezembrī Jelgavā atlakts wahzu tirdzniecības
kameru veikals (die Amtliche Handelsstelle deutscher Handelskam-

mer in Mitau). Zaur ſcho weikalu no Wahzijas wareschot dabut wiſadas prezēs — iſnemot pahrtikas produktus. Ka daļa no ſchim prezēm ir jau paſpehjuſe eeraſtees Kurzemē, par to leezina daudzi ūudinajumi weetejos laikrakſtos. Aſſihmeſim te daſchus no teem, kuri loti ſihmigi wahzu paſchlepnuma un uſpuhtibas rafſturoſchanai. Beem, „Dabujamas wahzu Zigaretes“ „Deutsche Macht“ (wahzu wara) — 3 ſen., „Kaiſer Wilhelms“ — 3 ſen., „Bon Malaenſen“ — 3 un 4 ſen., „Adels Flamme“ (Muijchneeku leefma) 5—6 ſeni- nus un „Weltmacht“ Paſtaules wara maſſa 5—6 ſen. Ta iſturfch wahzu birgelis leitenants waj ſeldſebelis par 6

Behgatu atgrieſchanas Kurzemē.

ſenineem ar ſewiſchku paſchlepnumu war mitē turet „Deutsche Macht“ waj pat kuhpinat paſchu „Weltwacht“.

d) **Školas:**

Pirmo riſkojumu par ſkolu atwehrſchanu wahzu eeneritajā Kurzemē iſdewa Leepajas polizijas prezidents Bechwers 30. augustā 1915. g. Lihds ar to tika paſinots, ka daſchadu kurſu atwehrſchana bei ſchi prezidenta ſinas tiſchot stingri ſodita.

Pebz ſchi riſkojuma jau 10. ſeptembri Leepajā tika atwehrtas 7 pirmmažibas, 2 ar wahzu, 5 ar latveeſchu mažibas walodu. 4. oktobri wehl tika atwehrtas 2 meitenu pirmmažibas ſkolas ar wahzu un 2 ar latveeſchu mažibas walodu. Bei tam atwehrtas

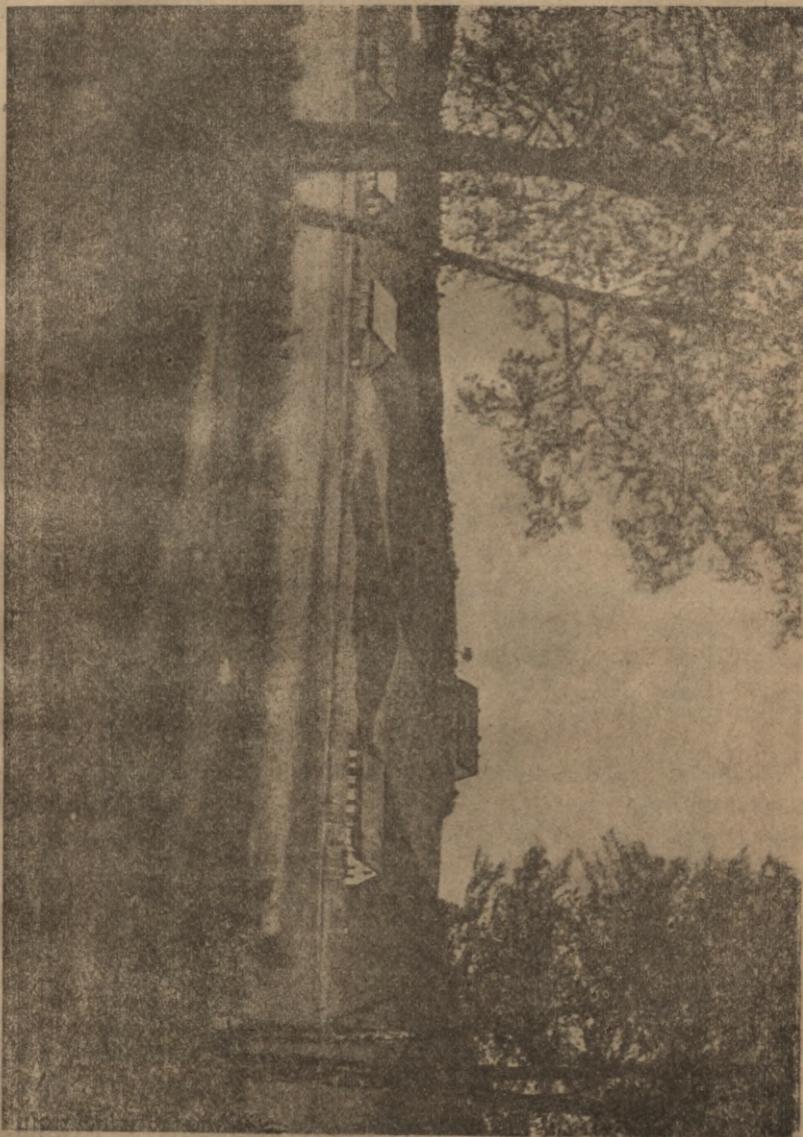
tīla ari elementarskolas leisheeim un połeem, kurās pirma laikā jau mahzijās ap 630 behrnu. Tapat wairakas skolas darbojas ari ebrejeem. Tikai kreewu walodā mahzibū pañneegschana ir pilnīgi noleegta. Wihreeschu truhkuma dehl par skolotajām schās skolās ir gandrihs tikai ūeetētes weetejās wahzeetes un fahrlku wahzeetes, kurās pat lahga neprot latweeschu walodu. Algu skolotajeem maksā pilsehtas walde. Bes tam bij. Nikolaja gimnāsijas telpās ir atwehrtā wahzu reformskola (Reformschule), kuru apmelle wahzu tautibas audzēkni un mahzibas tur ari pañneeds tikai wahzu walodā. Wifas pirmmahzibas skolas pahrsin reformskolas waditajs Konradi (agr. wahzu walodas skol. Nikolaja gimnāsijā), kuram uđots kontrolet ari lauku skolas.

Lai gan wahzeeschī wifai ūwinigi apšolijs, ka pirmmahzibas skolas buhs ari ar latweeschu mahzibas walodu, tomehr wiāu apšlehtas pahrvahzschanas teeknes bij tilk stipras, ka schis ūolijums drihs ween aismiršas. Jau pirmā mahzibas gadā pehz Seemas ūvehtku brihwlaika inspektors Konradi ataizinaja pee ūewis wifas latweeschu skolu ūolotajas un pašinoja, ka turpmāk latweeschu skolās wif i preekshm eti ja mā hža ari wahzu walodā, mahzot pirmo pusstundu latviski, otro — wahziski. Wehlaikā laikā latweeschu walodas teesibas tīla wehl wairak eerobeschotas, tā ka tagad to peelaish wairs tikai ka palihga lihdselli pee wahzu walodas eemahzishandas. Tāhdā fahrtā jau pašchā pirmahzibas gadā ūadrupa latweeschu pirmmahzibas skolas ūawā ūodlā un tagad par tām wairs newar buht runa.

Uf laukeem ari pehz eespehjas ir skolas atjaunotas. Skolu obligatoriska apmellešchana eewesta wifos Kursemes apgablos, pee kam ikweenam behrnam wišmaš 3 ūeemas jaapmelle pa-gasta skola. Par lauku skolu pahrluhku eevehlets Dr. Waebers, Leepajas wahzeeschu liders. Winsch or ūudinajumeem melleja lauku ūolam ūolotajus un ūenehmas tos, ja pagasti pašchi to nebīj ūsdarijušchi. Ūolotajeem-jam obligatoriski japrof wahzu walodu un ta ūolās ari jamahza. Algu wiineem ūsmaksā pagasti. Latweeschu ūolū Kursemē pehdejā laikā darbojas ūavisam ap 40; wairak ūolu protams ir wahzeem.

Wisekmiņak un rošak darbojas privatas wahzu „Bereinu“ ūolās Kursemē. Kreewu waldiba pa ūara laiku tās ūlehdī, bet wahzeem ūenahkot wiāas tuhdaļ atjaunoja ūawu dar-

bibu. Schahdas ūolas darbojas Ļeepajā, Aisputē, Kuldīgā, Saldū,
Jelgavā un zitur. Winās valda pilnigi wahzisks gars un spars,

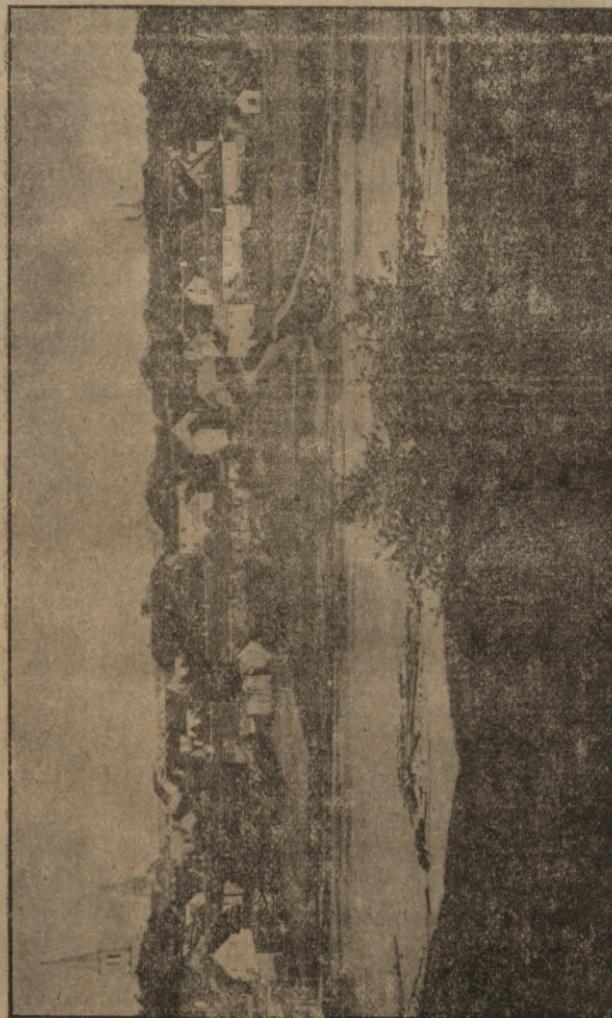

Šā bildē "aplochtne".

tadeļt arī tās višadi teek pabalstītas un paplašinatas kā ūkmigs
pahrwahzošanas lihdsellis.

e) Drukatais wahrds.

Latweeschu inteligenzes dsihwakai dałai Kursemi steigā ok-
stahjot, peepeschi apstahjas tur wiſi latweeschu un tamlihds er
treewu isdewumi — ta awischneezibā, ta grahmatneezibā un wiſ-

pahr. Wahzeem eebruhlot habeedribas doma pilnigi kluſeja un ta-
dehļ bij wiſat isdewigs brihdis tās wirseenu turpmal groſit pēh
eebruzeju patikas un wajadsibas.

Pilnā mehrā wišur atšinuſe un wehrtejuſe drukatā wahrda ūelo nosihmi, wahzu waldiba ari Kursemē nekawejās stahtees pee weeteju awiſchu, daſchadu broſchuru, kalendaru, uſſaukumu un t. t. iſdofchanas un iſplatifchanas ſabeeedribā. Tā drihsā laikā, gan teeſchi, gan aplinkus (pabalſtot priwatus iſdewejuſ) wahzu waldibas eestahdes Kursemē iſlaida 8 awiſes, wairaf ſā 10 kalendaru un dāndi un daſchadas lapinas ar uſſaukumeem gan proſā, gan dzejā.

Zelgawā pehz wahzeeschu eenahkſchanas iſnahk 4 awiſes — weena wahzu, 2 latweeſchu un 1 leiſchu walodās. Wispirmā te iſnahza „Mita u ſche Nachrichtenblatt“ — 2 reiſes nedekā. Wehlak wiſku raplaſchinaja un pahrdehweja par „Mitauſche Zeitung“, iſlaſchot 3 reiſes nedekā. Kā redaktors ſcho awiſi paraſta wirſkolotajs Stavenhagens, bijuſchās latweeſcheem naidigas „Baltiſche Tageszeitung“ waditajs.

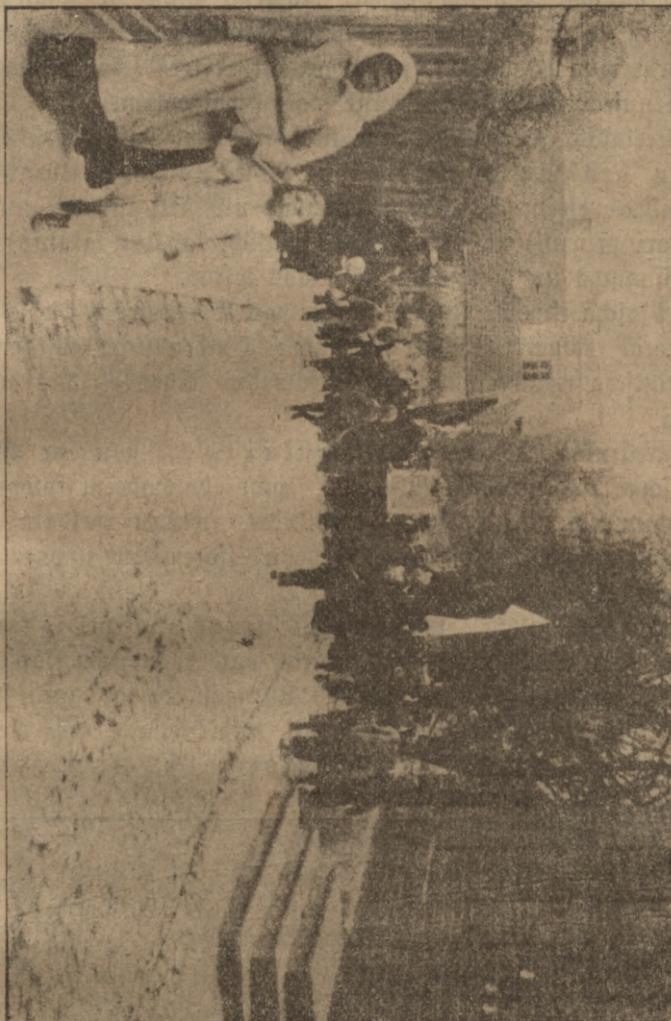
Drihs ween ſchai lapa rodas peelikums latweeſchu walodā ſas ſauzas „Zelgawā ſin oju muſapā“, ko iſdod pehz wajadſibas. Tomehr ſchi lapa nepaſtahw ilgi un lai nepaſtaſtu latweeſchu eedſihmotajus no ſawa eefpaida, wahzu waldiba drihs ween iſdod ihpafchu awiſi „Dſimtenes Sinas“, ſas iſnahk Zelgawā, 2 reiſes nedekā, maksā ſā 10 ſenini (7 kap.) un atklohti ſauzas par Kursemes wahzu waldibas ſinu lapi. Šchit awiſe ir bijuſchās „Dehwijas“ leelumā un ſā redaktors to paraſta ſahds Fr. Burkmanis. Awiſi war paſuhit pee wiſdm aprīku woldem (Kreisämter) un „amtiraneem“, kuri ari peenem ſinojumus, ūudinajumus un t. t. Kā peelikums reiſu pa reiſei iſnahk wahzu pahrvaldes noteikumu lapi.

Wispirmā weetā „Dſimtenes Sinas“, protams, drukā wahzu generalſchtaba ſinojumus par armiju ſpihdofchām uſwaram un ee-naidneku ſatrekſchanu. Šawu politisko wirſeenu wiňch apſhīmē ſchahdi: „Noleikta atſazifchandas no deliſtateem politiſleem ſapneem, ir miuſhu politiſkais wirſeens un wiňa weenigais mehrkiſ — latweeſchu tautu zil ween eefpehjams iſſargat no taſlakēem ruhgteeem peedſihwojumeem un tai rahdit zeļus uſ meerigu, weseligu attihiſtibu.“ Latweeſchu peekerschanos Kreewijai awiſe noſauz par tul-ſchām iluſijam (ſapneem) un nepahrprotami norahda, ſā tilai no-dewiba pret Kreewiju war nest latweeſchu tautai nahkotnē ſwehtibu. Bet paſcheem wahzeeschem jaatsiſt, ſā ſchuhds aizinajums paleek — ſauzeja balſ ūukneſi, jo ari Kursemes latweeſchi ſawu nahka-miba redi ataustam tilai Kreewijā.

Պուշկինի հայրական տանը առաջին անգամ առաջ եղած է այս լուսապատճենը:

Bej tam, kā jau minets, Zelgavā teik išdeta arī kahda eischu avijs, par kuru tuvaku šau gan trūkst.

Māris Čakāns Rāndava, no kuriem atkarībāmēs vēlējumi no Berlīnes.

Leepajā išnāk wāzhu avijs „Libauisch Zeitung”, kuru redigē kahds Hans Dohrmanis. Bej tam wāzhu ūkojumu lapas išnāk arī aprinka piliehtās, Tukumā un zitur. Viņos išķauti išdewumos sludinata politika, protams, nowed pē weena gala ūlehdzeena „Deutschland, Deutschland über alles!“ . . .

No latweeschu kalendareem isplatitaais ir Zelgawā ijdota
„Laika grahmatā“ — deriga wiſos tāts apgalbos, kur lat-
weeschi dſihwo. Saſtahdijis un redigejis winu ir mahzitajs Fr.
Vernewitz, dodams „teem mihlajeem latweescheem“ wiſadus tičius
un „prahdigus padomus“, nekur nepahrsteigtees ſchāi bihſtamā laikā
un weenmehr uſ mata paſlaūſt wahzu pauehlem.

Leelakās Kurſemes pilſehtās ir pat eerihkotas ihpaschas
wahzu grahmatu un laikrakſtu pa hr̄dotawas, kurās
par pahrdewejeem ir wahzu kareiwiji un pirkł tur bei grahmatam
war (ari privati) naſchus, naudas makus, labatas laſatus, papiroſu
ijsbedſinamos un daudjas zitas ſiklas leetas.

Plaſchā iſwehlē ſchinis tirgotawās ir ſeenaſ kalendari,
uſ kureem redſami leelischki Wilhelma, Hindenburga, Makſena un
Kronprintſcha nobildejumi. Zena ſamehrā lehta — 30—50 feniu
gabala.

Wairumā atrodas ari paſtkartes, gan ar Wilhelma,
Frantscha un ſultana gihmetnem, gan daschadeem fotografiſkeem
uſnehmumeem no Kurſemes apwideem, wahzu ſaldatu dſihwes
auſtrumu frontē, ka ari par „Goebena“ iſdomatām uſwaram Melnā
juhrā un t. t.

Wiſpahr jaſaka, ka grahmatu tirkus ſurſemi ir tapis wiſai
dſihws, ſarakſtitas daudjas broſchuras par weetejeem apſtahkleem,
ſpezieli uſſaukumi eedſihwotajeem, un ſabeedribas gara ſtahwokta
ka ari politiſkas domas weidoſchanā drukatais wa hr̄ds no
wahzeem ir iſleetots wiſplaſchakos apmehros.

J. Segnera wiſjetē.

5. Waj Kursemi wahzeeshi grib paturet ari pehz lara?

Ne par weenu zitu wahzeeshu eenemtu avgabalu naw Wahzijā ūrakstitas tik dauds grahmatas un naw tik dauds intereſejusčas wahzeeshu awiſes, kā taisni par Baltijas gubernāni, kuras wahzijā, jau no ūnlaikeem teel faultas — „die deutſchen Ostseeprovinzen“. Jau kopš 1915. g. paņamara wiſas Icelakās Wahzijas awiſes ūhītija uſ Kursemi ūwus ūpezialkoreſpondentus, kuri tad, weetejos apstahkļus un tautu ateezibas nepaſihdami, gan tihſchi, gan laiſ nainvitates ūrakstija ūwās lapās wiſleelakās muſķibas. Dribs ween pehz tam wahzijas grahmattirgos parahdijas wairakas gluſchi ūwaigas broſchuras par Baltijas ūaimneezīſlas, politiſlas un kulturelās dſihwēs apstahkleem. Echo broſchuru ūrakstitajā ar maſ iſnehmumeem ir bijuſhee Baltijas wahzu profesori un Kursemes baroni, kuri protamis, ūchejeenes dſihwi apgaismu pehz ūwas patikas un ūſlateem.

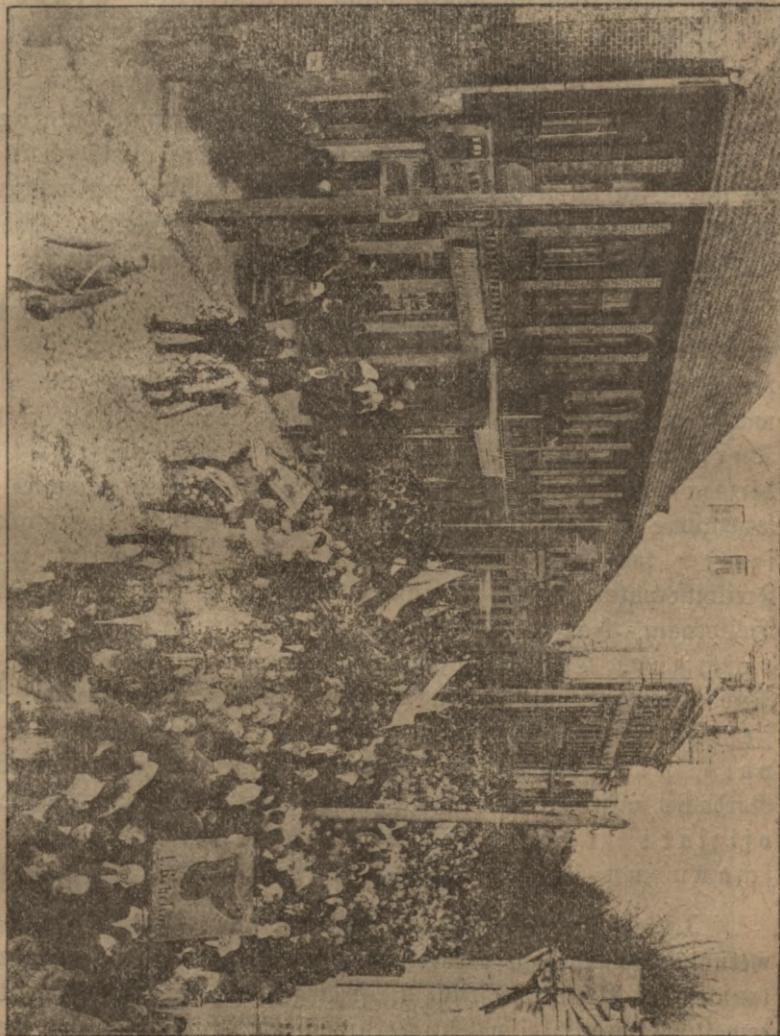
Atſtahjot neiſtirjatas wiſas tās aplamibas, kahdas ūhee wahzu autorī ir jau pastieguſchees ūrakſtit par latweeſcheem (peem. latweeſhi eſot zehluſchees no mongoleem, wineem wehl nemās neeſot ūwas kulturas, tadehk tee weegli buhſhot pahrwahejami etc.), ūkawefimees turpmāk pee jautajuma: waj wahzu waldiba un ūbeedriba grib Kursemi paturet ari pehz lara?

No Wahzijas redses stahwokla Baltijas jautajumam ir diwas pušes: pirmkahrt, Baltijas gubernas jaatkaru no Kreevija un japeeweno Wahzijai tadehk, lai wahjinatu Kreeviju, atspeschot to no Baltijas juhras; otrkahrt tadehk, lai glahbtu ūno „wahzu ūmi“ ar ūkaistajām „wahzu“ pilsehtam Rigu, Jelgawu, Ļeepajiu un t. t. no arween peeaugoscheem latweeschu pluhdeem un nekulturelo pahrkreewotaju waras. Schis usskatus wiſeem ūpehleem Wahzijas galma un ūbeedribā atbalsta Baltijas wahzu muischnēziba, kuru pretejā gadijumā iſſkaudischtot freewi un latweeschi. Weenigais glahbinsch Baltijas wahzeescheem warot buht uſwaroſchās wahzu armijas, kuras tad ari austrum frontē teik ūuktas par „glahbschanas“ un „atšwakinashanas“ armijam.

No kahda ūvara Wahzijai ir Baltijas eekaroschana, to leezina paſihstāmā wahzu publizista T. Norbača jaunijsnahkuſe grahmata „Rūſland und wir“. Atſtahstijis ūen dſirdečas poſokas, ka 1905. gadā latweeschi gribesuſchi dibinat ūtu „patſtahwigui republiku“, bet rewoluzijas apspeeschana baroni iſturejuſches ūoti labſirdigi un neweenu nevainigu latweeti neaiftikuſchi, autors ūaka: „Latvijsa katra ūinā japeeweno Wahzijai un ūpahrwehrſch par eeziņki ūremti ūmi un ūabibu, nodoklis un ūaldatus. Latweeschu ūemmeekeem peespeedu kahrtā ūaatšowina daļa ūemes un tur ūakolonijsē 2 miljoni wahzu ūemmeeku, kuri tagad atrodotees Kreevija un bes tam wehl wairaki miljoni, ūaatwedot ari no Wahzijas. E. wedot wahziskas tautſkolas, latweeschi pahrvabzoschootes weenas pauides laikā.

Tahāk atſihmejami 2 rāſti nepeēna ūchurnālā „Preußische Zahrbücher“, ko redigē prof. Dellbrück. Pirmā raksta „Die Balten und ihre Aufgaben“ autors Bruno Goetz, iſteikdams pamatdomas, ka eekarotā ūurjeme ūeeeweenojamā Wahzijai, weenigais deesgan pareiži raksturo 1905. g. rewoluziju, kura efot bijuse ūoziala un nazionala ūustība pret wahzu muischnēzibu. Otrā raksta autors R. Friedrichs raksturo Baltijas wahzeeschus ka ibitus ūawas tautas patriotus, kuri neluhlojotees uſ mate-rialeem ūabumeem, ūawas nazionalas ūlturas dehk ween webletoſ pahreit Wahzijas ūirsvaldibā. Ta kahds Ļeepajas pilš. wahzu domneeks ūinam teiziš, ka atšwakinashana no ūeewu ūuhga tā 1 miljona kontribuzijas jau gan efot wehrta. Pahrlēezinats, a Latvijsa tik un tā naheſchot ūem Wahzijas, autors eeteiz wahzeescheem prezēt latweetes, jo tās efot glib-

tas un weſeligas un bei tam wehl latveeſchu weenlahrſchas fahrtas zilwekeem eſot daudz leelaka diuka pebz iſgliftibas un zentiba pa- zelt fawu kulturelo lihmeni, ka Wahzijas tautas zilwekeem. Blakus wehlzileetojot kolonijaziju, latveeſhi bei fahdeem ſpaidu lihdze- keem drihs ween pahrwahzofchotees.

Manifeſtojia Tufumā.

Ari ſchurnal "Internationale Monatſchrift für Wissenſchaft, Kunſt und Technik" fahds A.

Hellers raksta „par Baltijas wahzeeschu līsteni”. Šis raksts at-tieholo wahzeeschu besīsejas stāhwokli, ja tee palīktu jem Kreewijas. Briežmas Baltijas wahzeescheem draudot ne no kreewu valdības, bet no latveeschu pilsonibas konkurenzes un māsu demokratisleem zenteeneem. Baltijas wahzeeschus draudot aprīht latveeschu rewo-lūjija no apakšas un tadehk̄ winu weeniga s glābīnīcī meklejams konserwatiwā Brūhījā, pēeween o-jot tai Baltiju.

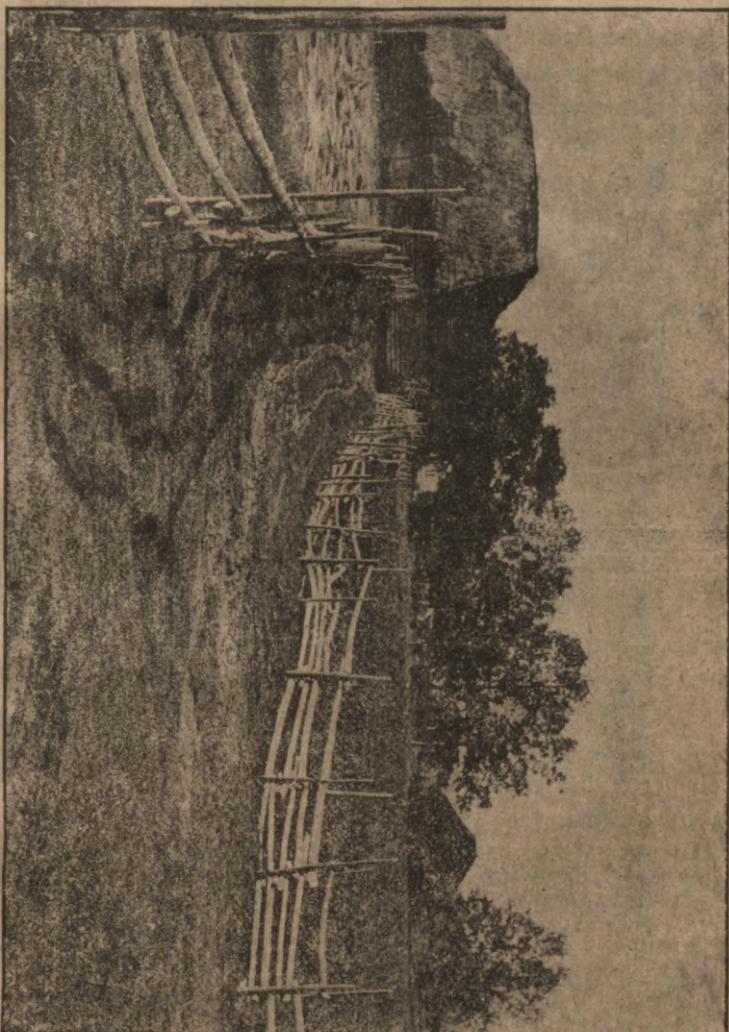
Višadas mušķibas par latveescheeem ir rakstījušē pat ūzī a-listu preſe. Pēem. kahds korespondents waj višās šchaīs awī-sēs ūnoja, ka latveeschī Ļeepajā gribējuschi schihdus un wahzeeschus iklaut, latveeschu tauta atrodotees uš višsemalā attīstības līmēna, strahdneeki nēka nejehdsot no ūchiru zīnas un t. t.

Behdejā laikā, pahrunajot meera noteikumus, iſrahdas, ta viša plāšķa agitācijas literatura par eekarotās Baltijas dākās pēweenoschanu naw bijuše welti rakstīta. Notikumi un domas wahzu preſe wed pee ūlehdeena, ka mehs warbuht, jau stāhwam Kurjemes atklahtas waj ari apflehpīas (pēem. Herzoga walsts) a nekkīas preekschā. Wismehrenakee konservatiwee kari wehlas iſlihḡt ar Kreeviju, dāku no Kurjeme s tomehr grīb paturet. Otrs konservatiwo wirseens Freikonservative), kas loti tuvu stāhw walsts kanzleram Betman-Holwegam, kategoriski prāfa Kurjemes paturēſchānn. Tresčā konservatiwo wirseena (kuru represente grafs Rēwontlows) zentralisbewums „Deutsche Tageszeitung“ raksta: „Kurjeme i ja paleek jem Wahzijas — tas tāt ūchus pais par ūwi ūprotams“. Ari nazionalliberāti un Rorbacha wirseens, kur tuvu stāhw leelajai „Deutsche Bank“ ofiziali ir iſteiķuſches par Baltijas eeguh-schanu un Kurjeme patureſchanu.

Te redīsam, ka wahzu turigās un waldoſčās aprindas ir weenojuſčās Kurjemi paturet par katu zenu „Wahzu armijas lauſčās uš Baltiju ne tilai aīs strategisleem, bet ari aīs politisleem eemesleem, proti, lai palīktu te uš wiſeem laikeem. Šis eekaroschanas programas maksimums ir — viša Baltija, minimums — Kurjeme un Riga.

6. Kā mums llahtos jem wahzu juhga?

Savus nahkotnes nodomus Baltijā wahzeeschi ir jau pāsteiguschees ispaust wairakās Wahzijā išdotās grahmataš, no kurām wisgaifchako walodu rūnā kahda Otto Richarda Tannenberga darbs

Suršēmes lauti sehta Balbone apakšrīti.

„Groß-Deutschland” (Leel-wahzija). Šis grahmatas autors, ~~ne~~ no fatura war spreist, ir kahds labi informets, jem peenemta wahrda paslehpées Wahzijas valsts vihrs. Ladeht

ari wina projekts ir uiskatāns par wabzu waldbas aprindam wi-
šai tuvu stahwoſchu un wiša iñweschana ir ſagaidama kurſemneku
dſihwē, ja wišu ſeme ari turpmāk palek ſem ſ Bruhſijas junķuru
wirſwaldibas.

Pirmo weetu starp Wahzijai pehz ſchi kara' peeweenosameem
apgabaleem ſchāi projektā eenei trihs "Baltijas gubernas. „Schäſ
Baltijas provinzen", ſaka Tannenbergš, „ir pañifam 2,386,818
eediſhwotaju; no wineem 355,000 waj 15% wahzeefchu. Bet tik-
lihdī ſchis provinzes peewenos Wahzijai, daudſ latveefchu un
igauku atzereſees, ka wišu meeſās teſ ari wahzu aſiniſ; ta apm.
2 miljoni no wineem atſihs ſewi par wahzeefcheem. Ta ka lat-
veefchu un igauku ir lutertizigi, tad wišu pahrwahzofchana nebuhs
gruhts darbs. Wa hž u wa ldi bai t i k a i w a j a d ſ e s
iſra idit no Bla ltij a s wiſus tos „ſtu hrg al-
wju ſ", kuri nepadoſees pahrwahzofchana i
un wišu weeta nomēti na t w a h z u t a u t i-
ba ſ koloniftus.

Lai Baltijas pahrwahzofchana weiktos ſekmigač, tad 2 uni-
verſitātes un zitas augſtačas ſkolas ſche buhs peeejamas tikai wah-
zeefchu behrneem. Latveefchu un igauku behrnus peenems minetās
ſkolas tikai ar noteikumeem, ka wišu wezaki peefawinasees wah-
zifkus gimeņi wahrdus, ka ari dož ſawu un ſawu bebrnu wahrdā
parakſtus palitt par wahzeefcheem. Wiſus, kuri buhs deruſchi
ſchahdus parakſtus, peefspeedis pat ſawās mahjās, privatā dſihwē,
ſarunatees tikai wahzijſi un peeraſſitees wahzeefchu wehletaju
furijsā. Bes tam wehl wihi apnemſees wajadſibos gadijumā atmā-
jat walſtij 500 marku par latra wišu behrna mahzifchanas gadu
widejā ſkola, bet 2000 markas par latru gadu univerſitatē. Wezaku
peenahkumi ſchāi ſiņā pahrees uſ wišu dehleem un meitam; lat-
veefchu un igauku dehli atteezigo apnemſchanos parakſtis gima-
ſijas preeſchpehdejā ſlaſē; meitas — pehdejā. Wiſi preekſch-
meti Baltijas ſkolās tiks paſneegti wahz u
walodā. Školas apmekleſchana buhs peefpeesta wiſeem behr-
neem 6—14 gadu wezumā. Tikai teem behrneem,
kuri noees 8 gadus ſkola un ſanems ap-
leezibū par pamati gu wahz u walodas pra-
ſchann, tiks peefchirta nefuſtama ihpa-
zumā mani viānas ieeživa no ſaueemi wezakeem.

Schis līkums nākts īpēka 10 gadus pēhž opgabala eekaroschanas un peeweenoschanas Wāhījai.

Tiks aīsleegts latweesēhu un igaunu walodās ee speest aikrāfīus — „jo tas ir pāvīsam leels.“ Aīsleegts ari eewest no ahreenes un wišpahr pā pastu ūhtit laikrāfīus un grahmatas peeminetās walodās.

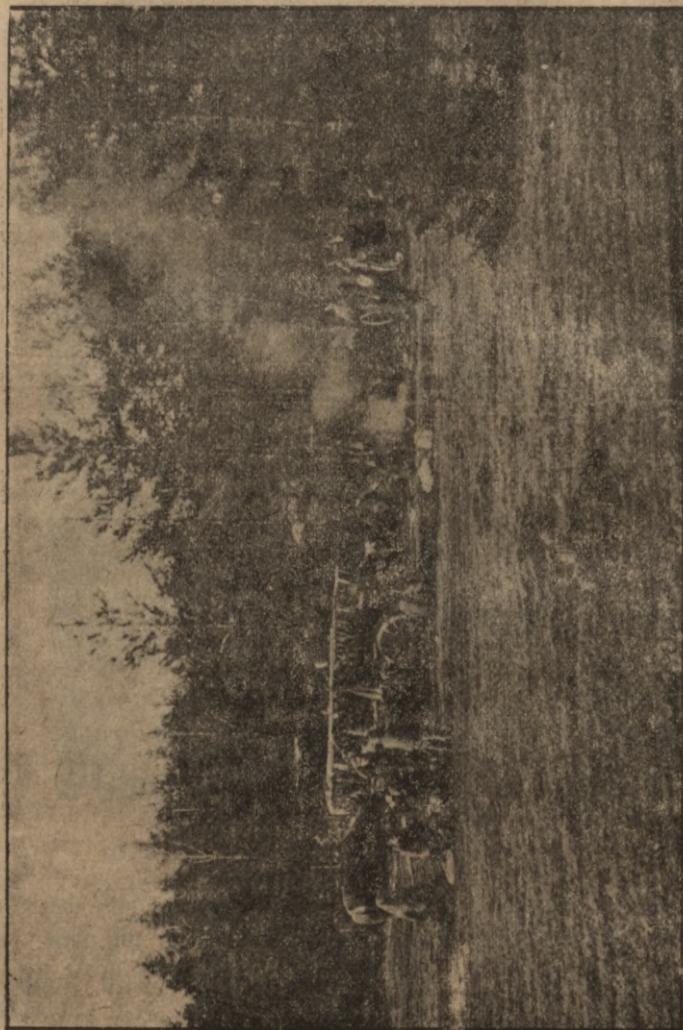

Venta pē Skrundas.

Pirmos 10 gados pēhž Baltijas eekaroschanas deewkalposchanas latweescheem un igauneem noturēs wiāu walodās. Pēhž tam, sālarā ar pāhrwāhīoschanas sekmēm, deewkalposchana z weetejās nālodās oprobēschoē. Vēt pēhž 30 gadeem māhītajeem buhs atķauts weetejās walodās īpredikot tilai wezeem kāudim un ari ne wairat, kā 1 reiži mehnēš.

Par pēspeestu walsts walodu wijsos eestahdēs tiks atfihiweenigi wāhīu waloda. Ja laħds pē teeham sew grībēs neust tulkū, tad par to buhs jamakkā ihpaschs nodeklis par labii pāhrwāhīoschanas fonda m.

Višeem Baltijas apgabaleem — juhrami, upem, esereem, kalneem, lejam, mescheem, pławam un laukeem, pilsehtam, draudsem, meesteem un mahjam tils dotti jauni, wāhziſſli no ſaukum i.

Bebjū nometne meſča netabu no Randaas.

Pirmos 10 gadus pehz apgabala eekaroſchanas to pahrwaldis generalgubernatoris, tam tils dota neaprobeschota wara; bet pehz tam Baltiju eefkaitis Pruhſijas prowintſchu federazijas tihklā un ifwehles tur 50 Landtaga un reichstaga deputatus. Ðà ſa weenigi

wahzeefchuum buhs pеefchirkta aktiva un pañiva
wеhlefschana nuteefiba, tad paredzams, ka wiñi 50 Baltijas
deputati peeweenofees vezpruhšchu (realzionarai) partijai.

Kahdas latweefchu-igauņu rewoluzijas usleekmoschana wahzu
keisarvalsts buhs pilniga neespebjama, jo tuhlit pehz apgabala pеe-
weenofchanas no ta israidiš wifus agitatorus un
pa hriwahzofchanas idejai nelabwehligos ele-
mēntus. Bet pote eedsihwotaju masa, bei kaitigas uskuhdishcha-
nas, nepretosees waldibas zenteeneem.

Wentspils osta.

Ta Wahzija eeguhs un drihsā laikā pilnigi sakaunes ar ūki-
trihs jaunas prouinges (tagadejās Baltijas gubernas), paplašchīna-
dama tāhdā kahrtā walsts robežhas pa 540,743 lihdi 660,000
kvadratkilometreem.

Tahdi ihšumā sanemot, ir wahzu waldibas aprindu nahkotnes
nodomi Baltijā. Ja nu Kursemi wiñeem isfdodas paturet ūkā
warā, tad newar buht ſchaibu, ka ſhee nodomi un projekti paliks
ne tilai uš papira balot. Wahzu waldibas lihdschīneja tautu ap-
speefchanas politika lihdsigos weidos jau parahdas pee Pošnanas,
Schlesijas un Austrum-Bruhſjas pokeem, pee leifcheem un Schles-
wigas daneem. Kalab pee mums, latveefcheem, ſchāi ſinā lai
buhtu iſnehmums?

Wehstures teelo notikumu laiks ir īvuru ka ijos lījis muļķu
tantas dīķi hābi u. Nokratit wahžu juhgu — tagad nosīkmē
īsglahbt sāwautu uš wiņas dīmitenes ļemes; turpretim

Gāls no Rūsemeš.

sem ūchi juhga paleekot, mehs ejam pretim nenowehrshamai tā
tas nahwe i.

Epilogs.

Zilweks alašč un višos laikos gentees un zensħas pehz ka labala, pehz labakām, seltħaules deenam un pat pee kapa tam wehl pamirds ġeribas ċwaigħne. Bej idealeem zilweks, tautas, zilweze newar buht. Wajaga buht mehrka, idealu, pehz ka zenstee. Zilweku un tautu ideali, ġaprota ms, daċċħadi. Miechona — zilweku ehdeja mehrkis un ideals, sinams, iżżekkirree no Sokrata, Platona, Buda, Kristus, Spinojas, Għetex, Kanta un zitru zilwezes genju idealeem. Bet dżina pehz ka labaka miht katra zilmekka dweħxsele, weenalga, kā wina ari neisweidotos un kahdus weidus, formas nepeenemtu. Ideali un daschadee weidi, kahdos wini parahdas, eetilpst, ir katreiż atfarigi no zilweka gara un redjes stahwokka, wiśpahejjha kulturas l-homena, laikmeta, kahdā wini parahdas, kulturas un fadżiħwes apstakeem. Neno jausti ideali miht zilweku firdi, winu ilgħas pehz laimes, nojausti wixi simnejjadi isweidojas, iżplu hst aigrahbjoxha skanu simfonijas, parahdas krahnu harmo-niżjas, iż-żgħan waħrdos un waħrdu jaħarrta — tunā, eetilpst kā dweħxsele dsejja, architekturā un kas lai uisskititu wijsu tos weidus, kahdos ideali weidojas un isweidojas! Mans skats wehrsżees tikai uj daschħam dżiġi kulturas un idealu formam un paraugeem — uj diwu paċċautes leelako filloju Platona un Kanta idealwalstim, uj jeh-djeemu autonomija un ta noxiħmi un uj Latvijas idealeekahrtu.

Platona idealwalstij ir-biċċi milieggs eespaids. Winni kawu idealwalsti wed fakarā ar zilweka dweħxeli. Pehz mitiexxha nostahha Platona "Timejā" zilweka dweħxeli ir-Deewa radita resp. isweidota, bet pehz "Fedra" wina ir-no muhsibas, kaut kas neradit. Kermenxi eejot winai rodas klaht tħas mirstigà daħla. Platons tamdekk iż-żgħix diwas dweħxelles daħla: weena ir-deewi-żekka, kavpratiġa un nemirstiga, oħra neż-żgħixiġa un mirstiga. Neż-żgħixiġa daħla atkal fadalas diwax daħla, weenā labakā un otrā skitħakā. Nemirstigà dweħxelles daħla — prahs, jehga miht galwā, drofme, duħxibba fruhtis, firdi un trefxha, jemekka dweħxelles daħla — eekahre weħħderā. Tikumiba pehz Platona tħapta kā pehz Sokrata, wina leelā skolotaja, ir-mahzama. Wina mellejha harmoniexx dweħxelles darbibā. Ir-wairaki pamata tikumi. Kattrai dweħxelles daħla ir-ħawu iż-żgħixiġi tħalli: jehgħi — gudribba, dro-

ſmei — duhſchiba un eekahre — paſchawaldischanaſ. Žeturtais pamattikums ir taisniba, kura paſtahiv eekſch tam, ka latra dwehſeles dala iſpilda ſawu p.enahkumu, ka eekahro un droſme padodas un ſeko prahtha noſazijumeem. Viſi tikumi, ihpaſchi taisniba pehj Platona war attihſtitees un uſplaukt ne ta atkeviſchka zilwela dſihwē ka walſti. Ideala walſti jatek realiſetam, dſihwē iinvestam taisnibas prinzipam. Ka dwehſele ihſti ſadaloſ trijas daļas, ka latrai daļai ir ſaws ihpatnejs tikums, ta ari Platona walſti, kura ta ſakot, ir z i l w e k s L e e l u m ā, ir trihs atkeviſchkas ſchki ras, kurai latrai ir ſaws zeefchi noteikts uſdewums un ſawa ihpatneja tikumiba. Schis trihs Platona walſts ſchki ras ir: waldneeki, kuru ihpatneja tikumiba ir gudrība, walſteſargi, kareiniji, kuru tikumiba ir duhſchiba, un walſts uſturetaji, amatneeki, ſtrahdneeki, kuru ihpatneja tikumiba — paſchawaldischanaſ. Taisniba nu paſtahiv eekſch tam, ka latra ſchki ra dara ſawu peenahkumu.

Platona idealwalſts ſatwersme ir aristokratiſka republika, kurā teesham walda tikai ſpehjigakee, apdahwinatokee, dſihwē un eekſamenos daſchadi pahrbauditee, filoſofi, kad tee aiffneugſchi 50. muhſcha gadu. Kareinjeem jaſallaſa un jaaiſſargā walſts pret ahrejeem un eekſchejeem eenaidneekiem. Treschā ſchki ras uſdewums apgaħdat walſti ar wiſu wajadſigo, ka pahrtiku un ziteem lihdſekeem. Platonom nereti pahrmet, pat nopeetnaki ſinatneeki, ka it ka ta idealwalſts buhtu tihra kaſtu jeb ſchki ru walſts, kurā iſweens noſodits palikt tai ſchki rā, kurā tas dſimis. Ta tas naw, Platona walſti uſ to neweens neteek noſod ſts. Iſweens tur tikai darbojas ar to, kaſ tam wiſwairak pa ſpehjai. Platons iſſakas gaifchi un noteikti, ka kreetni treschā ſch'i ras indiwiđi pahrzelami abās pirmajās ſchki ras un nederigeē piro o ſchki ru indiwiđi atkal pahrzelami treschā ſchki rā, lai iſweens a traſtu ſawai dabai un ſawām ſpehjam peemehrotu darbibu (N p. III. 415, n-c). Ta tad Platona walſti naw no dſimuma neweens ſpeets palikt par ſcho waj to. Kaſ kurais, to iſſchā ir weenigi wiňa da b i ſ k a ſ pehj a ſ un morali ſ k a ſ kreetnum ſ. Pat ſeeweetem Platona walſti pilnigi weenadas teesbas ar wiħreeſcheem un kaſ ſpehjigakas, tas war ari tilt waldneekos, gluſchi tapat ka wiħreeſchi. Atri ſeeweetku audſinaſchanai Platona walſti ir gluſchi taħda pati ka wiħreeſchu. Seeweetes audſina kopā ar wiħreeſcheem. Wiepahr audſinaſchanai Platons peegreeſch ſawā walſti leelu wehribu. La ba au d ſ i n a ſ ch a n a i r wi ſ a

pamats. Melihd̄s n̄eko, tā Platons ūka, ne wiščabakās fatwer̄mēs, ne iahakee likumi ja zilweki ne buhs labi audžinat. Par augstako zilweku džihves mehrki Platons atſina pateesibū un tizeja atraſt winā ari wiſas ilgoſchanās un zilweku mihleſtibas pehdejo zehloni. Tamdeht tas ſludinaja tā ſaukto platoniſto mihleſtibū, kura weens pateesibū meklē un otrs atkal mihl to mahzit. Ne personas ſche top mekletas waj mihletas, bet tikai pateesiba. Weena puſe to jau atraduſe un džihwo gaſimā, bet nokahpj ſee otrās tumſā, lai wa- retu ari winu ſee gaſinas west. Scho darbibu wiſch ſauza par atpeſtischanu un uſſkatija tamdeht par wairak iſglibtotā peenahlumu — buht par ſchahdu atpeſtitaju. Zilwekus tas tureja par kaiflibās un kahribas patibā, ſa ari alojumos un maldischanās, ſas no wineem zelas, ſaiftiteem un ſaguhſtiteem. Tikai zaur filoſofiju, tas ir zaur ſinatniſku atſihſchanu zilweks top brihws un laimigs un ſaweenojas ſaprahtigā darbibā ar deewibu, kura ir weens un wiſs. Tā ſa nu zilweka augstako uſderumu ſaſneegſchanas ſinā ſpehle iſſchkiroſcho lomu zilweka dabiflās dahwanas un newis, peemehram, wezaku kahrta un ſtahwollis, tad Platons iſhti aij ſchi eemesla ſawā walſtī atzehla wiſas eedſimtās, ſabeedriſkās un politiſkās ſtarpiſas un gribеja atſiht tikai to ſtarpibu, kura pateeſa, tā ſa ta dota no paſchas dabas. Bet daba ſchik zilwekus pebz winu garigās ſpehjas trijās daļās. Zilweku leelāda doļa ir kaifligi un pa- leek zauru muhſchu par ſawu patigu kahribu wehrgeem. Maſakai daļai no wineem ir zehla ſaduſmoſchanās ſpehja par prastu egoiſmu, kauna juhtas, ſud dara pretim prahta pawehlei, goda juhtas, kuras prasa paklaufibū pret pateesibū un ſpehja džirdet pateesibas balſi, pateesibū uſkempt un to aifſtahwet. Dreschā zilweku ſchikira ſotī maſa, wini prahtu netiſween džird, bet prahts ir winu paſchu ſpehks. Schee ir gudree un tamdeht neweenam nepadoti, tee ir ſwabadi no egoiſma un eerobeschotas mihleſtibas. Tee ir tikai pateeſibas mihletaji un laimigi, ſa wineem ta ir. Uſ ſchahdas zilweku ſadaliſchanas Platons tad nu pamatoja ſawu idealo walſtis kahribu. Waldbas groſcheem ja buht gudro, brihwo, „jelta raf- ſturu“ roļās, to, kuru dabā atſpihd deewiba. — Wineem wistuwak ſtahw paklaufibas, bet tomehr zeenigakā ſtahwollī kareiwju jeb bru- neneeku kahrta, kura ſastahw no godkahrigām, bet prahta mahzi- bām paklaufiſhām personam, tā tad weenigi no „paklaufigeem un godigeem.“

Treshai schkrai wehrdīiga dwehjese, tā tad ta ari politijski filai wehrgs. Winus pahrraugā bruneneekl, kuxus atkal wada pate waldiba.

Bet wiša šči fahrtiba neesot eespehjama, lihds lamehr zilweku starpā waldot gimene, kura esot patibas pereklis. Tik ilgi bagatais un zeeritais tehwā war uš nabago teilt, tas ir mans dehls un ne lawas, tik ilgi tas ari nezeetischot, ka wina dehlu masaku gara dahwanu deht ween nospeedis wehrgu fahrtā un wina wehrga apdahwinata dehlu pajels bruneneeku fahrtā waj ari eezels waldbas amata. Platonam wajadseja tamdeht atzelt gimeni.

Schā noluhka deht tas studeja seewees dabu un atrada, ka ta — ari zilweks. Lopi peerahdija, ka winu starpā, nessatotees už džimuma starpibu, ari seewinas padara tos paschus darbus. Waj pee zilwekeem tas newaretu buht tāpat? Platons newareja atraist pee seewees robejchas, kura winu atschirktu no vihreeschēem; abeem bija zilwela meesas, glušchi lihdsigi prathi, griba, juhtas, prahbs un ſapraſchanā. Ko daba neatſchikr gara dahwanās, lamdeht lai wiſch to atſchirktu pretdabiski walſi? Tamdeht tas ecteiz preekſch abeem džimumeem lihdsigu un proti, kopeju ouđſinachanu. Wini rotajas kopā, behrni buhdami, wini mahžas kopā ſkolā, windro kopā, mahžas kopā eerotschus leetot, jaht un ſinatnes mahžibas un wehlak tos ſadala, katru pehz ſawām gara dahwanam daſčados walſtſdeenesta arodos, nepeeminot taħlač wairs neko par džimumu.

Bet ta ka nu jagahda par pehznahfameem, lai idealta walſts neismirtu un ta egoiſmu gimenē newareja peelaift, tad Platonam neatſlikas nekas zits, ka ſatihlot ſawem jauneeſcheem no walſts puſes kahjas. Lai nowehrſtu fuhdſibas un ſtriħdu pee ſewu iſwehles, tad Platons pawehleja, lai pahrus noteiz loje. Bet ta ka nu tas jau kahdi 2000 gadi eepreekſch Darwina ſinaja labas ūgas kopſchanas wehrtibu un gribuja, lai labas ihpaſchibas pahreetu ari uš pehznahjeem, tad wiſch gribuja ſaweenot labakos ar labakeem un bija pahrleezinats, ka ſchā noluhka waldbas wihi drifhſt frakpt. Tā tad labak apdahwinato dabu starpā pahrus wajagot jau agrak apſihmet un lojes — wiltot. Preekſch treshas ſchikras tas nebija wajadſigs.

Behrnus nodema wiſpahrejā audjinaſchanas namā, jo neweenis nedriħkſteja ſawu behrnu paſiħt, lai nedotu tam patigā no-

luhē preelschroku. Wīseem wajadseja wiſrem peederet. Sarž ſtarpa teem wajadseja buht brahleem un mahsam un godat wiſus pecaugusčus kā tehwu un mahti.

Tahdejadi Platons zereja aplarot patibū un radit wiſas walſts peederigo ſtarpa radneezisku miheſtibū, zaur to ſatrs dabuja weenlihdſigas teefibas un peenahkumus, weenlihdſigu mahzibū un Čiħdigu godu, lihdiqus amatus walſtsdeenestā, ſatrs pehz ſawa nopolna.

Ari privatibpaſchumu, ſcho wiſa launuma perekli Platons ſawā idealwalſti pilnigi atzel. Ja neweens newareš ſazit, tas peeder man, ja wīseem wiſs peederes kopeji, ja buhs iſſuduſe ſatras ſtarpiba ſtarp mans un taws, tad ari teefneſchi buhs leeki, jo ta kā wiſs peeder wīseem, tad ari nebuhs wairis ne jaħdiſbu, ne ap-kaupiſchanu, ne ari zitu noſeequmu.

Priwatibpaſchumis un gimene teek atzelти tilai' abās augsta-kaſ ūahrtās; trefchaja tas nenoteek. Wīspahr par trefcho ſchiku Platons, ſamehrā ar abām pirmajām, pahrač maſ ruhpejas. Wīſh to atſtahj, ta ſakot ſawam liktenim.

Platona idealwalſts noderejuſe kā paraugs wehlaču laiku daudſajām utopijam. Platona walſtij ari daudi kaſ kopejs ar fozialwalſti. Ne weena ne otra neatſiſt priwatibpaſchuma un Gimenes. Wiſs peeder wīseem kā weenā, ta otrā. Tilai' raſcho-ſchanas ūahrtibas ſinā Platona walſts iſſekiras no fozial- walſts, bet Platona laikos jau ari wehl ta nenodarbinača maſchinās.

Platona walſts ideals kā warena gaifmas un ſiltuma ſaule ūihdejuſe jilwezei. Wīnas ſpehls webl muhſu deenās naiv iſgaiſis. Wehl tagad wīna iſſtaro gaifmu un ſiltumu. Uj daschado walſts formu un ſatverfmu weidu iſweidoſchanos Platona idealwalſtij ir bijis un ir leels eespaids. Kāram laikmetam iħsti ir ſawi ideali.

Muhſu laiku paſiħme ir tautu ilgas pehz apveenofchanas un autonomu nazionalu walſtu nodibinaſchanas. Apveenofchanas un paſchnoteiħchanas prinzipi ir tagad tautu ideals. Autonomija ir paſiħme par tautu ilgu un zeribu mehrki. Autonomija ir kā ūaig- ġue zekarahditaja, kaſ waldbina tautu prahtus un rahda tāmt zeku uj briħwaku, laimigaku nahlotni, fur tautas paſchas ir ſawas ſiluma dewejas, kā ari wīku iſpilditajas. —

Autonomija.

Autonomija ir greeku wahrds un nosihmē muhsu walodā paſchwaldibū. Jehdseenu autonomija leeto gan ſchaurakā, gan plaschafakā nosihmē. Wahrds autonomija wiſpahri nosihmē fo brihwu, patſtahwigu, fo tahdu, kas dſihwo pehj ſawiem paſchadoteem likumeem. Jehdseenā autonomija, kā wiñu ari neleetotu — ſchaurakā woj plaschafakā nosihmē — ir jaeetilpst likumdoſchanas un paſchwaldibas, paſchnoteiſchandas prinzipiem un paſchpahrwaldes patſtahwibai, neatkaribai no ſweſchas gribas un pawehles.

Jehdseenā autonomija wiſadā ſinā jaatrodas likumdoſchanas un politifkas paſchnoteiſchandas prinzipiem. Par pilnigu autonomiju war buht runa tikai tur, kur ir pilniga, neero-bejhota, neſchaurinata autonomija likumdoſchanas, administratiwa, finanſela un politifka ſinā. Jehdseens autonomija, kūrā neeetilpst likumdoſchanas prinzip, tāpat politifkas paſchnoteiſchandas prinzip, ir daudz par ſchauru un nawwairs autonomija. Administratiwee un finanſelees paſchpahrwaldibas prinzipi ir ſchauraki un ihti jau eetilpst likumdoſchanas un politifkas paſchnoteiſchandas jehdseenā. Gan ari mehdī runat par kahdas provinzes administratiwu autonomiju, bet ja atteezigai provinzei naw paſchhai ſawa parlamenta ar likumdoſchanas trefbam wiſas eelſchejās leetās, tad par kahdu provinzes autonomiju ihti nemas wairs newar buht runa, bet tikai par provinzes paſchwaldibu administratiwā ſinā. Ari finanſelas patſtahwibas prinzipam jaeetilpst pilnigā autonomijas jehdseenā.

Etikā jeb morale — tikumiibā ar wahrdu autonomija apſihmē morales prinzipa patſtahwibū, morales likumu un mahzibū, wiſpahri etikas neatkaribu no tizibas. Pez Ranta katra ihta un pateesa morale ir autonoma un newis heteronomia, atkariga no zita gribas, ta pawehlem waj zeribas uſ kahdu nebuht atmaksu. Zlweens ir pats morales likumu dewejs un wānu iſpilditajs. Abjoluti laba pebz Ranta pasaule ir weenigi brihwa un autonoma griba, kura ir tikumibas neiſſhleſtoschs ſpehla awots. No brihwas autonomas gribas iſpluhst zilwela praktifkais prahs, kürsch rada un atvaſna etikas jeb morales — tikumibas formalo prinzipu jeb tā

ſauktu kategorisko imperatiwu, kurā eetilpīt wiſa morale un kiſch tā ſtan: Džihwotikai pehz ta likuma, no kura tu wa- retu wehletees, ka tas tiſtu pajelts par wiſu ſaprahtigo buhtnu likumu — Wiſs, kas ar to ſaſtan un darits aij zeenibas pret ſcho likumu, it labs, wiſs zits — ſlīts, wiſmas ne moralizē.

Kants, ka redſams, zilweku noſtahdā loti augstu — tā ſuverenu, morales prinzipa neſeju un etiſko likumu deweju. Tā atſewiſchli zilweki, indiwiſi ir paſchi ſew morales likumu deweji un wiſu iſpilditaji, tā tas ari ir ar tautam Tautas, ka tahdas, ir pehz Kanta it tā atſewiſchli indiwiſi. Ikwēenā ſtauta ſ neat- nemama pamattefiba, pehz paſtaules leelakā filoſoſa Kanta ir autonomija, paſchnoteiſchanās teefiba. Su- werena un likum deweja iħſti ir tifkai pate tauta. Walſts formas ideals pehz Kanta ir tahda brihw- walſts, kurā woldatikai tee likumi, kurus iſde- muſe wiſas tautas kopejā griba. Autonomas naziona- las briwwalſtis ir Kanta ideale. Wiñas ſawā ſtarpa apweenojas un nodidina tahdu autonomu, nazionalu walſtju ſabeeedribas jeb ſaweenibas. Kants tħadā garā runa par Eiropas Saweenotām Walſtim. Sawās mahjās ikweena tauta ir autonoma, wiña ſawās mahjās ir patstahwigs ſaimneeks, pilnigs kungs un pats ſew likumu dewejs. Neveena tauta neeemaſas otrs eekſhejās darifhanās un neveena otrs neapſpeesch un nekalpina. Sawstarpejus ſtrihdus jautajumus iſſekir kahds augſtakſ, wiſu Eiropas, ja wiſu paſtaules Saweenoto Walſtu augſtakſ, kopejs areopags.

Nazionalas demokratiffas republikaniffas Ei- ropas, ja wiſas paſtaules Saweenotās Walſtis ar kahdu augſtaku, kopeju ſchlihreju teefu — areopagu tā tad pehz Kanta buhtu walſtideals, walſts forma, kurā ikweena tauta waretu eetilpt, eedwest ſawas dweh- ſeles ungara iħpatnejibas. Ikwēna tauta tā waretu džihwot ſawu iħpatneju, patstahwigu džihwī, attiħſtit wiſas ſawas ſpehjas un kopeji wi- ſas tautas, wiſas nazionalas demokratiffas republikaniffas walſtis harmoniſki tomeħr raditu fo augſtaku, kopeju demokratiffu re- publikaniffu nazionalu wiſpaſtaules walſtu ſaweenibu ar kopeju areopagu. — Paſtahwiga kara

spehka tad ūinoms newajadsetu, tas bubtu leeks, schēkēpus un leel-gabalus waretu pahrkalt arklos un maschinās. Kants, ūinams, ari pats pastahwigu kara spehku atrod par leeku.

Tā uj̄ autonomijas pamateem pehz Kanta ir eespehjamis vil-nigi nodibinat un nodroshinat wiſu tautu teesības un tautu garigo un materialo spehju attihstibas eespehjamibu. To ari prasa tai-niba. Un tā pehz Kanta ir eespehjamis panahkt muhschigu meeru un nowehrst karus, kuri ir leels īaunums, išnižina neatšveramas zilweku dīhwibas, kulturas wehrtibas, rada milšigas paradu na-stas, kas wiſs ūawukahrt atkal sazeļ jaunus karus u. t. t.

Muhschiga meera ideja ir pehz Kanta pats augstakais un leelakais politiskais uſdewums, kuras aissneegschana ir wiſas zilwe-zes peenahkums. Winas realifschana, ūaſneegschana buhtu wiſ-leelakais zilwezes labums, pehz kura ūenstees wiſu uſdewums un peenahkums.

Demokratisazija un wiſa sozialisazija ir muhschiga meera dīhwiba ūerwi. Tuvinotees so-zializmam zilweze tuvinas ari muhschigam meeram.

Autonomija ir pamats, uj̄ kura dibinama nahkotnes muhschiga meera pils, tāhdas ūatvermes, demokratiskas republikaniskas nazio-nalas walſtis un tāhdu walstu ūaweeniba, kuras katru kazu pada-ritu par neespehjamu. Tautu autonomijas ir kā ūaigste — zela rahditaja, kas zilwezi wed pretim muhschigam meeram. —

Ā kā dīmteni weido ?

Kursemē pehz avishu ūinam wehsti par rewoluzijas uſwaru un jara trona krīšamu Kreevijā latweeschi uſnehmuschi ar leelu ūajuhsmu. Notikušas pat manifestazijas par godu dīmtenes at- ūabinaſchanai no jara juhga.

Athwabinatee pilsoni — tauteeschi pa tam jau strahdū ūe dīmtenes nahkotnes ūweidoſchanas darba. Kahda wiņa bubes? Gekams ko dara wajadſigs ūinat — ko grib, wajadſigs plans, ūe kura peeturetees, kuru ūwest,

Vaschnoteikſchandas prinzipis ir wadoſchais, autonomija — pa-mats, uj̄ kura Latvijas weidotaji zek Latvijas ūatvermes ūalsto pili-

Kahdi nu ir ūhee pamati? Vasibstot pamatus nojauſſim kahda buhs pate ūekamā ehla.

„Dzīmtenes Atbalīs“ Kreevijas īri, mahmūtā Viaskavā, dzīmtenes nākotnes pils pamatus iškaldinajis Šahdus:

a) Latvija ir — Kurzeme, Vidzemes Latveeschu dala un Latgale (3. Witebskas apriņķi). Katrā no šām trijām daļām pastur savu iepatnību un atsevišķību.

b) Latvijai ir savas nāzionalas skolas — ūhlot ar vīzām augstakām, beidsot ar semakām.

c) Latvijas eedīshwotajeem-pilsoneem ir Latvijā savas iepašas pilsonu teesības.

d) Latvijā ir savas iepašchas bāsnīzas eekahrtaš.

e) Latvijā ir iepašchas teesī eestahdes un sevišķā administratīvā eekahrta.

f) Latvijā ir savas iepašas finantschu eekahrta ar nodoklu un eenahķumu sistemu un ar nāzionalu banku.

g) Latvijai ir iepaša savas weetejo apgabalu un nowadu pašchwaldība, peemehrota ūho apgabalu ūpezišķam savadībam.

h) Latvijai ir savas jemes īcīma, dibinata uz demokratiskeem wehlešchanu prinziipeem. Latvijas jemes īcīmai ir likumdošanas teesības tanīs leetās, kas sīhmejas uz jemes eekšējo weetejo eekahrta.

Viens minetais kopā nemot ir Latvijas pamata prinzipi jeb Latvijas autonomija. Šādi pašchpahrwaldīšchanai pēkricht iščķirt ari tos vīsus weetejos jautajumus, kuri, peemehram tagad ir uz deinas kahrtibas: agrarreformas, zēļu klauschu reformas, pagāstu, pilšētu pašchwaldibas u. z. reformas u. t. t. u. t. t."

Schi autonomija ir — nenoteikta, ūchaura. Winā jehdseens autonomija nemaš neeetilvīst, jo tas ir daudz plāščaks, leelaks. Bet daži raksturisti, ūmpatiški wilzeeni winā ir, kaut gan ari nenoteikti, peem.: „Latvijai ir savas iepašas finantschu eekahrta ar nodoklu un eenahķumu sistemu un or nāzionalu banku." —

Sestdeiņ, 4. martā Baltijas Latveeschu Behgļu Apgaħdaščanas Komitejas telpās, Rīgā, 48 dažhadu weetejo beedribu waldeš lozelli un beedri, kā ari wairaki ūbeedriški darbineši, kā awīses ūkoja, pehz ihsām debatem weenbalkgi peenehmūšchi ūkloschu rezoluziju:

„Latvijas nomales tāhakattihstibas, kā ari karā ūsto bruhtschu ūdseedinašchanai Latvijai nepeezeeschama plāščha weetejā pašchwaldība.

Gewehrojot Latvijas ūimneezīšas, kulturešas, nāzionalas un wehsturistikas ipatnības, Latvijai ja buht nedalitai un autonomai provinzei, kura teik pāhrwaldita uz ūkloscheem pamateem:

1. Latvija jaistahdas: a) no Vidzemes 4 deenvidus aprīleem, b) no Kurzemes bei Blūkstes aprīnča 7 deenvidus-reetumu pagasteem un Palangas apvidus, c) no Jaun-Rožes pagasta Wēravas aprīnči, d) no Latgales (Daugavpils, Nehšeknes un Ludzes apr. Witebskas gubernā), e) no Aknīšas un ziteem Lejšmales apvidiem.

Peejhme: Latgales deenvidus daļā, Lejšmales un Blūkstes aprīnči ar tautas īkaitīšanu jaistitam referendumam jaissīkic Latwijas robežas līnija.

2. Latwijai jateik pahrwalbitai no saeimas Rīgā, kura teik eeweħleta no wīseem pilngadigeem eedīshwotajeem wišpahrigās, weenlihdīgās, teeschās, ajslahtās un proporzionalās wehleschanās bei fahrtu, tautibu, tizibū un dīsummu ijschīribas.

3. Latwijas saeima lemj par wišām leetam, kurām ūkars ar seimes labklāhību, ijsnemot par naudās īstemu, kura kopīga ar pahrejēm valsts apgabaleem, īdari floti, armiju un dīselīsszeķeem.

4. Latwijas saeimai ir likumdošanas teesības.

5. Saeima no savā widus cewehl padomi, jaistahwošchu no 10 personam. Padome ir saeimas ijsildu organs un pahrīn un pahrwaldā: a) školas, b) teesās, c) satīsmes lihdīekus (ijsnemot dīselīsszeķus), d) finanses, e) administrāciju un sanitārās leetas, f) tirdzniecību un rūhpneezību, g) agrarleetas.

Peejhme: Padome un atsevišķo nosaru pahrwalbitaji pahrīn wišu eerednu peenemīšanu.

6. Wīseem eeredneem, kuri darbojas Latvijā, ja prot latwiški.

7. Wīseem likumeem, kuri ateezas uš Latviju, jateik peenemīteem Latwijas saeimā."

Tāhda šo 48 beedribu etc. autonomija, kura funkzioneta un peenemta Rīgā. Waj wiņa ir pilniga autonomija? Atbilde var ūkāt weenigi — ne. Ari wiņā neetilpst jehdīens autonomija. Pašchwaldība ar autonomiju ūmaisītas kopā. — Waj Somijas konstitūcija naudas, dīselszeķu un daščā zītā ūnā neka nemahzīja?

Waj Latwijai pehz 100-gadeem wehl jaatħakas no ta, kas Somijai jau bija preeklīch ūmts gadeem? Waj wehrgots wehl naw deesgan? Ir daščadas wehrdsības. Ari ekonomiškas. Kāhds genijs raksturiski ijskaš: Ir tatschu weenalga, waj man peeder pats putns waj putna bariba. Ir taikniba. Ko palihdīs laba eekahrta, ko tħchafla, apšiniga ūmīneekosħana, ko energija un rařčīgs darbs, ja

zits redigē un dirigē kā. Somija nebūtu jēdōschā Somija, ja
winai nebūtu pāschai fawas naudas u. t. t. Nēš' waj wina tad
dauds ļo iſſchirktos no Archangelškas gubernas.

Latvijai, lai wina pateesi waretu attihstitees, uſplaukt un ar
zitām kulturas tautam ūkumi ūzenītēes, nepeezeeschami wajadīga
pāschai fawas nauda, ūnantschu sistēma, dzelsszekli, telegrafi, teſejonis
pāsts u. t. t., ar weenu wahrdu, latreescheem wajaga buht ekono-
mīšķā un ūnansiela ūnā patstahwigeem, wineem pāschēem wajaga
buht noteizejeem par eenahkumeem, un iſdewumeem ween weenīgi
no wineem wajaga aſkaratees, kā tee iſleeto fawas ūmes eenahku-
mus, kuri war tilt iſleetoti weenīgi pāschas Latvijas wajadībam.

Drihjumā ūſauzamā Kreewijas ūtverķmes ūpulze, japeenem,
iſſazīſees par labu Demokratiska republika. Par to-
mums latweescheem ūtverķmes ūpulze kā weenam wihrām jauf-
stahjas! Ja ūtverķmes ūpulze iſſazīſees par demokratisku
republiku, tad Kreewija galu galā buhs federatiwrepublika lihdsīga,
Schweizijai un daſchā ūnā Seem & Amerikas Saweenotān Walſtim.
Wina ūtstahwēs no nazionalu walſtu, lā ūtverķme, latweeschu, igauņu,
ſomu, gružinu, armenu, maſkreewu etc. ūtweenibas un tāhdejadi
radis federatiw Kreewijas republiku — Kreewijas Nazionalās Republi-
ķoniskas Saweenotās Walſtis. Latvija tad buhtu republikaniska walſts
Kreewijas demokratiskas federatiwrepublikas ūtstahwā. Latvijas
autonomija tad galwenos wilzeenos un weidota uſ jaunā wispaheju-
teſchu, lihdsīgu un aiflahtu balsſteefibu pamata, waretu buht ūchahda

Latvijas autonomija.

A. Apweenojamas weenā politiskā un ekonomiskā weenibā
wifas latweeschu apdīhwotas ūmes (Widſemes deenwidus data
tur latweeschi, Latgale, kur dījhwo latweeschi, lā ari ta Rāunas
gub. kur latweeschi) ūm ūſaukuma Latvija.

B. Apweenotā Latvija ir demokratiska republikaniska walſts un
eetilipit Kreewijas demokratiskas ūtverķmes ūtstahwā. Winas
atteezibas pret Kreewiju ir lihdsīgas Schweizijas kantonu atteezibam
pret Schweiziju un daſchā ūnā lihdsīgas atſewiſčko walſtu attee-
zibam pret Seemeš-Amerikas Saweenotām Walſtim.

C. Latvija wiszaur pilniģi un konselwenti iſwedams pāchno-
teiſchandas prinzipis uſ wispaheju, teſchu, lihdsīgu un aiflahtu balsſ-
teefibu pamata. Wisdam wehleſchanam Latvijā janoteek uſ ūchahda
wehleſchanu ūkuma pamata.

Latvijas autonomija

īsweidojas ūchādi:

1. Latvijai ir pašchāi savs parlaments — ūeima Rīgā, ar likumdošanas teesībam. Parlaments ir tikai weens — tautas nams, bez jeb kahda augščinama. Parlamenta, ūeimas, lozelki wehlami īl uš 20,000 eedīhwotajeem pa weenam uš wispahreju teesīhu, lihdsigu un aisslahtu balsību pamata no wiseem abu džimumu pilngadigeem eedīhwotajeem, bez jeb kahdas tautību un tīzību iſschirkibas. —

Parlaments īswehl ſew preſidiju un pats noteiz ūwas darbi-
bas kahrtibu.

2) Uš wispahreju teesīhu, lihdsigu un aisslahtu balsīsteēību pamata wiſi pilngadeji Latvijas eedīhwotaji īswehl uš 4 g. preſidentu, kurech apštirprina likumus un no parlamenta aprindam īswehl atbil-
digu ministriju.

3. Ja Latvijas repreſentants — preſidents neapštirprinatu ūeimas peenemtu likuma projektu, tad projekts apſprečhams wehl reiſ, bet ja parlaments ari tad wehl wišu peenemtu, tad preſidents war: waj nu likumu apštirprinat jeb waj par to līkt tautai nobal-
ſot, kā tas peem. Schweiſijā. Latvijas preſidentam ir tā ūauktā referenduma teesība.

4. Izpildu wara, ministrija, atbildiga un ūaudējuſchai parlamente un tautas uſtīzību, ko rāhda parlamenta un wispahrejas tautas nobalhošchanas, tai jaatkahpjās un jadod weeta waldibai,
kās bauda parlamenta un ūemes uſtīzību.

5. Bej parlamenta un atbildigas ministrijas wehl ir ihpas-
šas guberniu, aprinku un pagastu waldes, kuru lozelki tapat weh-
lami uš wispahreju, teesīhu, lihdsigu un aisslahtu balsību pamata.

6. Neweens likums Latvijā naw likums, kuru naw peenemis Latvijas parlaments.

Latvijas parlamentam ir likumdošanas teesība it wiſās Latvijas leetās.

Likuma projektu iniziatiwe peeder waldibai, bet wišu war ari eeroſnat pats parlaments, resp. grupa parlamenta lozelku iſſtrahdat likumprojektu un tad par to nobalſot parlaments.

7. Latvijai ir paſchāi ūawa nauda, kā tas ir Šomijai. Lat-
vija ekonomiskā, administratiwā un finanſiela ūinā ir patstahwiga.

Latvijas eenahkumi iſleetojami weenweenigi paſčas Latvijas wajadžibam, viņas pahrwaldiſchanai, ſkolu uſtureſchanai, ſemēſ milizijas wajadžibam, ſemkopibas, ruhpneezibas, tūgneeziſbas, tirdzneezibas etc. weizinaſchanai un paſeſchanai.

8. Latvijai ir paſchais ūska ſpehls, ka tas uſ konſtitujiſas likumu pamata ir Šomijai, kas domats milizijas veidā, ka Šchweizijā un iſleetojams weenigi aiffardibas nolužkā.

9. Laūvijai ir paſchais ūska pasts, telegraſs, telefons, dſeljeſzelī, lihdsigi, ka tas Šomija pehz viņas ūtverſmes pamata likumeem.

10. Teeſa ir neatkariga. Teeſneſchi ir wehlami un neatzēlamī, iſnemot gadijumus, kad viņi buhtu kriminali noſeguſchees. un noteſati.

11. Bajniza ir no walſts ſchķirta un neatkariga. Viſam konfeſijam ir weenadas teeſibas. Latvijā walda pilniga tiziſbas brih-wiba. Tiziſba ir iſweena privata leeta. Likumiņa lauliba ir zi-willauliba, ka tas wiſās kulturas ſemēſ. Mažzitajus iſwehl paſčas draudjes.

12. Latvijai ir paſchais ūska ihypatnejas ſkolas. Mažzibas waloda Latvijas tautſkolās, widus ſkolās un augiſkolās ir latweſchu waloda.

Tautſkolas kurſs ir 8 gadejs un obligatorisks. Tautſkola ir wiſeem brihwa.

Kreewu waloda ir tā mažzama, ka tautſkolas kurſu beiguſchee-war ūwabadi runat un rafſtit kreewu walodā, paſihiſt kreewu literaturu, wehſtrvi, geografiju un ūtverſmes pamatlīkumus.

Apdahwinatakee tautſkolas kurſu beiguſchee mažzami uſ walſts rehkiņa taħkaſ.

Latvijas ſkola ir latwiſka, bet naw neweenam leegts, priwa-tim dibinat un uſturet ſkolas, kurās mažzibas waloda zita. Wal-diba pee tam wehl pabalsta zittautu ſkolu uſtureſchanu, tās ūb-wenzionedama — pabalſtidama ar naudu, ſamehrā ar ſkolas dibinatajas un uſturetajas tautibas un zitu tautibu eedſihwotaju ūtaitu.

13. Wiſās Latvijas waldēs un eestahdēs darifchanu un rafſtu waloda ir latwiſka. Darifchanās un atteeziſbas ar Kreewiju rafſtu waloda ir kreewu.

14. Latvijā kahrtu ūtspibas naw, wiſi ir pilſoni ar weenadām teeſibas un iſſchķiras weenigi jaur ūsām ſpehjam un iſgħiħtibu.

15. Latvijā visām tautībam ir vēenādas tiesības.

Latgalei*) ir pāschai jāva iepatneja, vēeteja pārivalde, kuru vīzei viļ pilngadīge, kā vīhrejši tā īeeveetes, uj vīspahreju, īešči, lihbīgi un aisklahtu balsis tiesību pamata.

Latvijas autonomijas eeweeshana un Latvijas išveidošana jaissara latveesheeem pāscheem.

Tagadejais moments ir tik ūvarigs, tik labvēhlīgs, kā buhtu tīri nosegums tagad kļūjet un nekā nedarit, nekā tuhlin pāscheem nemanīt un nežahkt išweidot. Kā latveeschi momenta ūvarigumu un steidzamību, rīkoties aktri un noteikti, saprot, to mums rādā starp zītu Rīgas vēzās pilsehtas domes un valdes, polizijas u.t.t. gābīšana. Zākeras nekāvejošchi vee darba!

„Uj preekschu, brahki, naigi, naigi,

Mums peeder nahlamajee laiki.“ (Barons)

Nās tagadejā momentā darams?

Kā kās darams, par to vairs nav un newar buht ūchaibū Par to leezina vīsa latveeschu resoluzijas, kur vīen notikuše kāda latveeschu sapulze. Pat mūhsu kolonijas vīhwi interesējas un pīedalas Latvijas išveidošanas kūstībā. Vēnas latveeschi 12. martā ūch. g. starp zītu, uj Latviju ūhmejotees, nolehmūšchi, kā nekāvejošchi janodibina Latveeschu Pagaidu Izpildu Komiteja no vīsu latveeschu pilsonisko, strahdneku un kareivju organizāciju un vīenību preekschtauhjeem, kuras vīdewums bu tu pagaidam weikt vīsus latveeschu kopdarbus un Latvijas Satversmes sapulzes wehlešhanu organizāciju. Latvijai jadabun pilniga pāschnotiešchanas tiesība, kadekt vēžs eespehjas drihsā laikā jašasauz Latvijas Satversmes sapulze, kura bes Kursemes, Widsemes un Latgales preekschtauhjeem, lai buhtu preekschtauhji no vīdam Kreiwijsā efoščām latveeschu kolonijam un kura lai iſstrahdatu Latvijas pārvaldīšanas kārtību. Vēenīga vēhlamais jaunās valdībos vīdis ir demokrātīša republika. — Odesas latveeschu kolonija 12. martā nosūtījus telegāmu Valstsdomes preekschehdetajam, kura prasa pilnigu autonomiju Latvijai lihds pat bāsnīzas ūchiršchanai

*) Latgale fastahw no Daugavpils, Rehseknes un Ludses aprinķeem. Vitebskas gubernā, kā arī no Aukščias un zīteem Leischmales apvīdeem. Latgalos deenībōs un Ilūkstes aprinķi robesħas nosaka vēetejee eedībīwotajt.

no walsts. Ari Helsingforsas latweeschi 12. marta greejuſches pēe Pagaidu waldibas un iſſwer, kā latweescheem nepeezeeschami wa-žadīga atſewiſchku latveeschu likumdoſchanas ſaeimu Latwijas paſchwaldibas leetu nofahrtoschanai etc.

Zau minetā 48 latv. beedribu etc. ſapulze Riga par tuvalā mahlotnē ſperameem ſoleemi nolehma: 1. Viſas wežā reſchima administratiwā eestahdes bej kaweschandas likwidejanās. 2. Vef kaweschandas jaſtahjas pēe jaunu weetejas pahrvaldes eestahschu organiſechanas. 3. Tuhiņ jadibina Latwijas Šabeedriſko Organiſaziju Padome, kuras uſdewums ir ſekmet augſtač minetā iſweſchanu. 4. Viſeem eeredneem Latwijā japrot latwiſki. 5. Jaundās eestahdes dibinamas kopigi Widſemes latweeschu daļai, Kurſemei un Latgalei. Widſemes organiſka dala pahrivaldama atſewiſchki. 6. Kara apſtahku dehļ nedrihſt tift atlifka weetejo eestahschu un džihwes atjaunoſchana! Pareiſi. Nekas nedrihſt tift atliffs. Ja-nahk jaunai polizijas kahrtibai, jaunām pilſehu waldem, jaunām pagastu waldem, jaunām viſam wežā reſchima administratiwām eestahdem! Viſam wehleſchanam janoteek uſ wiſpahreju, teſchu, lihdsigu un aiflahtu balsſteefibū pamata! Steidsami ween uſ ſchā wehleſchanu likumu pamata jaeewehl Šemes Padome, kura lat ſemes pahrſinaſchanu un viſa pahrweidoſchanu nemtu ſarvās rokās tikmehr, kamehr uſ wiſpahreju, teſchu un aiflahtu balsſteefibū, lihdsigu pamata ſaſauktā apweenotās Latwijas Satverſmes Šapulze iſſtrah-đa jauno Latwijas ſatverſmi, konſtituziju, Latwijas pamatlīkumus un Latwijā eewed pilnigu autonomiju likumdoſchanas, administra-tiwa, finanſielā un politiſkā ſinā.

Latweeschu daſchadām ſapulzem bej tam ari wehl wajadſetu ar apm. ſekloſch a fatura resoluzijam greeſtees pēe Walſtſdomes, Pagaidu Waldibas un it ihpaſchi pēe Strahdneeku un Salda tu deputatu Padomes, kurai tagad ihſtenibā viſa wara rokās:

Latweeschi džiſti pahrleezinati, kā drihſā laikā uſ wiſpahreju, teſci u, lihdsigu un aiflahtu balsſteefibū pamata ſaſauzamā Sa-tverſmes Šapulze iſteikſees par labu demokratiſkai republika-niſkai walsts formai un iſſtrahdās demokratiſkus walsts pamata likumus.

Buhdami tai pahrleezibā, kā weenigi demokratiſkā Kreewijas federatiivrepublikā tautas warēs buht pilnigi un pateiſi autonoſmas, latweeschi Satverſmes Šapulze uſtahſees kā weens wihrs par demokratiſku federatiivrepubliku.

Apweenojamias višas latweeschu apdījhvotās seines (Vidzemēs latweeschu dala, Kurzeme un Latgale — Daugavpils, Rehseknes, Ludzes aprinki u. t. t., kuri latweeschī dījhwo) weenā politiskā, administratiivā un ekonomiskā weeniebā semi nosaukuma Latvija, kurā eewedama pilniga autonomija likumdoščanas, administratiivā, finanšīlā un politiskā jinā.

Apweenota Latvija ir republikaniska valsts un eetilpst Kreevijas fēderatiivrepuolikas fāstahvā lihdsīgi, kā Schweizijas fāzioni Schweizijā waj atšewišķības valstis Seemeļ-Umerikas Saweenotās Valstīs.

Meeru slehdsot Latviju nelaahi nedrihīst fādalit, Kurzemi atfāht Wahžijai, jo ta buhtu latweeschu tautas nahwe, tautas, kura jau tā tik besgala daudž zetuse, iškājīta un tomehr wehl tik pašchaisleedīgi un waronigi islej fāwas ašinis par dīmtenes un Kreevijas brihwību.

Valstīj jaušņemas nepeezeeschami pilnigi atlihīsinat višus latweeschu kara saudejumus un pēhž kara išdībītee un išlaideetee latweeschī atkal ja pahrwed dīmtenē, jo taisnības prīzips prāsa, ka kara saudejumi jazeesch wiseem valstseedījhvotajeem, samehrā ar to spēhjam, weenlihdsīgi.

Gewehrojot to, kā višas tagadejās Baltijas waldes un eestahdes ir dīli reakzionaras un brihwai Kreevijai bihstamas, višas nepeezeeschami un steidīgi atzelamas un višu weetā uš wišpahreju, teeschu, lihdsīgu un aisklahtu balsīs teesību pamata eeweħlama Semes Padome, kura višu pahrwaldibū nemtu fāwas rokās, samehr tāpat uš wišpahreju, teeschu, lihdsīgu un aisklahtu balsīsteesību pamata fāsauzāmā weetejā Latvijas Satverīmes Sapulžē, fāskanā ar wišpahrejā Kreevijas Satverīmes Sapulžē noteikto jauno Kreevijas valsts formu, išstrahdatu Latvijas satwērīmi, konstituziju, pamata likumus un Latvijā eeweřtu pilnigu uutonomiju.

Dr. philos. P. Sālit.

Galvenee awoti no kureem īmēts faktisko jīmu materials ūhai grahmatinai, ir:

J. Pasares raksts „Dewini mehnēschī wahžu eenkemā Kurzemē”;

Fr. Zina „Wahžu prešes balsīs par lat viesīzēem”;

A. Birkerta „Wahžu eenkemā Kurzemē”.

Taisni tagad

katram latweetini ir nepeezeeschami eepasijtees ar ūwas
tautas wehsturi, lai waretu lihdji runat leelajā pahrgro-
jibū un pahrwehrteschanas darbā. Geteiju katram
nopeetnam laštajam

A. Landera

„Latvijas wehsturi“

Schi eewihrojama grahmata išnahkuše 3 sehjumos un
dabujama katrā pilnigakā grahmatu tirgotawā

Wairumā: J. A. Aukura grahmatu weikalos

Vijs trihs daļas kopā maksā 3 r. 55 fap. pa ūstu
apšuhtot 4 r. 10 fap.

„Dahrba atrodas un wiſā drihsumā iſnahls,

Karfa Škalsbes

„Utspihdu mi“

Baika tehlojumi.

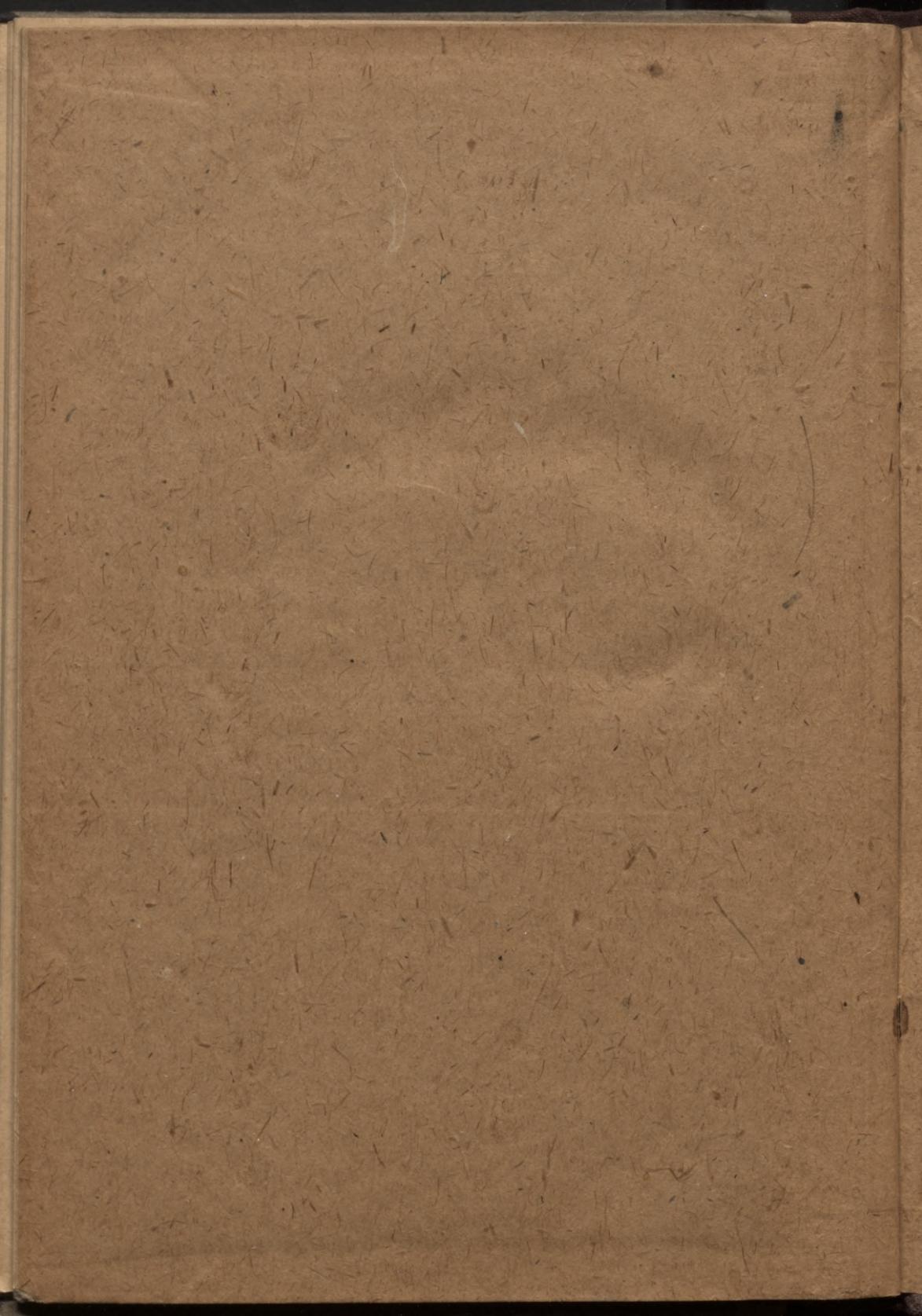
Cod. lasitajee m eeteizu schahdas grahmatas:

1) Karla Skalbes, Kara glesnas, ar Zahna Jaunfudrabina wahfa sihmejumu. Dabulama nedauds elfemplari	1.— kap.
2) A. Weinberga, Pugatschewa dumpis. Leels wehsturisks romans	1.— "
3) A. Brauta Rokas grahmata tirgotajeem ar tabelem un nobildejumeem teft	1.— "
4) Dr. W. Nachmanowa, Jaunā ahrstneeziba, dseedinashana ar gaišu, gaišmu, gaifa pahrmainam, iuhdeni, wingrofchanu. Jaunā ahrst. metode, pašlaidrota ar daudzjeem sihm.	1.— "
5) D. Eugeneka Preeka strauts Grahmata par dījhves gudrību	50 "
6) Kā eegut naudu? jeb: Bagatibas atslehgās. Litumi par fēmēm dījhvē un naudas leetās	30 "
7) J. Gulbis, Pehz negaisa. Dzejas	40 "
8) Strelneeku dseesmas. Sazeretas no latv. strehln. un teek dseedatas Latv. Strehln pulkos	35 "
9) Marsela Preivo Seeweetes. Īehlojumi iš seeweeshu diwehfek i dījhves	25 "
10) Tolstoja, Atsihschanās. Stahits. Tufojis Efereetis	35 "
11) Prof. Dr. Dsihwiba un nahwe, (Dsihwibas uštrefschana)ā	35 "
12) Prof. P. Ratjels, Zilweze kā dsihwibas parahdida semes wirsū	30 "
13) Dr. R. Kalwers, Pasauļes saimneeziba 20. gadu simteņa sahkumā. "Sozialās bibliotekaš" idew., nopeetnis apžerejums.	15 "
14) Тайнственная брошюра о Курляндской губернii аржерејумis par bij. gubern. Skabkova un muīdyn. politiku	60 "
15) Rewoluzijas pastkahrtes. Arveen jauni paraugi.	

Atkalpahrdewejeem us wisām grahmatam parastais rabats.

Paruhtijumi par pasiu teek ijsilditt abtri un a'uratig'.
Atršejamā: Книжный магазинъ Я. А. КУКУРА, Петроградъ,
Горюховская 64.

Es. H. 88.

LATVIJAS NACIONALĀ BIBLIOTEKA

0305031048

19, 21, 22